

94054
ARΣ

Σ. ΑΡΣΕΝΗ

ΜΑΤΡΙΜΟΝΕΣ

ΣΕΝΙΑΣ

40-54 ΑΡΣ

Σ. ΑΡΣΕΝΗ

Ε. Α. Σ. Αρσενή
1941

**ΜΑΤΩΜΕΝΕΣ
ΣΕΛΙΔΕΣ**

BIBLION TPITON

—•••••—
ΧΑΝΙΑ - ΚΡΗΤΗΣ
1921

—
ΤΥΠΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Κ. ΠΕΡΑΚΙ

Σ. ΑΡΣΕΝΗ

ΜΑΤΟΜΕΝΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

BIBLION TPITON

*Χανιώτικα, Σμυρνιώτικα,
Μακεδονίτικα,
Νησιώτικα, Γιαννιώτικα,
Αιτωλιώτικα*

ΧΑΝΙΑ - ΚΡΗΤΗΣ
1921

ΤΥΠΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Κ. ΠΕΡΑΚΙ

Ἐκδίδοντες τὸ νέον ἔργον «Ματωμένες Σελίδες», εἴμεθα βέβαιοι ὅτι εἰς τὴν σύντομον ἀφήγησιν τόσων ὠραίων ἱστοριῶν καὶ διηγημάτων, δὲν θὰ κριθῶμεν αὐστηρῶς διότι ὁ συγγραφεὺς δὲν ἔδωκε μεγαλειτέραν πλοκὴν καὶ ὑπόθεσιν, εἰς τὸ Ἔργον του. Ἀνώτεροι λόγοι τὸν ἠνάγκασαν νὰ τὸ γράψῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς μίαν «σύντομον ἀφήγησιν» ἢ ὅποια καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνωμεν δίδει ζωηρὰν τὴν εἰκόνα τῶν περιεχομένων τοῦ βιβλίου.

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

Σ.Σ. Κάθε ἀντίτυπο τοῦ δὲν φέρει τὴν ἑπογραφή τοῦ ἐκδότου κατ'αδιούκται ποινικῶς.

Ὁ Ἐκδότης

ΣΤΗΘΡΑ-Σ.ΚΑΚ
1931

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΣΑΝ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

— Χαρισμένο στην νεότητα τῶν Χανιωῶν.

Ἦτανε βράδυ. Ἀργοθάδιζα τουρτουρίζοντας ἀπὸ τὴν κρούτη τὸ Συντριβάνι.

Ποῦ νὰ πῆγαίνα νὰ ζεσταινόμουνα; Τὸ ἀπρηχαιωμένο παλτό μου, μούδινε μόνο μιὰ μικρὴ φλόγα τῆς ζεστασιάς. Ὁ βορρηᾶς σφύριζε ἄγριες σφυριγματιές, ὁ πονέντες τήκωνε τὴν θάλασσα σὲ υπερψύηλα βουνακά. τὴν χτυποῦσε ἄγρια, οὐρλιάζοντας στὸ Μῶλο. Ἔβρεχε μαζί. Τὸ χιόνι φύλαγε «καραοῦλι» ἔξω ἀπὸ τὰ Χανιά. Στους καφενέδες τοῦ Συντριβανιοῦ τὸ «σκκαμπίλι» μὲ τὸ «τάβλι» βρισκονταν στὴ μεγαλύτερη ζέσι του.

Ποῦ νὰ πάω νὰ ζεσταθῶ; Ὁ οὐρανὸς μαῦρος ὀλοσκοτίνος. Καὶ μόνο τὰ χλωμὰ φῶτα τῶν σοκακιῶν μούδειχναν τὸ δρόμο.

Τράβηξα γιὰ τὴν Σπλάντζια. Οἱ καφενέδες τῆς γεμάτοι χριστιανούς κι' ἀγάδες.

Ὅσοι δὲν ἔπαιζαν «πρέφα» ἢ «κολτσίνα» ξαπλωμένοι πάνω σὲ τρεῖς καρέκλες ὁ καθένας τους, ροφοῦσαν ἡδονικὰ τὸν ναργιλὲ μὲ τὸν «γκααθῆ». Στάθηκα στὸ μισερειπωμένο ντιβάνι τῶν μπέηδων. Τὸ κρύο μὲ κοκάλιαζε, τουρτουλίζε τὸ σῶμά μου, τὰ δόντια μου χτυποῦσαν σὰν Φρεγγολίνο μάρς.

Ἀπολιθώθηκα κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο δεντρί τῆς Σπλάντζιας, ποῦ μὲ χτυποῦσαν—παγωμένες οτιγματιές—τῶν φύλλων αἱ σταλαγματιές.

...Πέταξα μακριὰ σὲ τόπους αἴλους σὰν σὲ κάποιο νησί, σὰν στὴν ἡμορφη πολιτεία. Στὸ λαϊκὸ κέντρο ποῦ οἱ ποιηταὶ προβάλλαν τὰ τραγούδια τους οἱ λόγιοι τὰ διηγήματά των. Σὰν νᾶκουγα τὴ ποιήτρια νὰ λέγη τούς στίχους τῆς...

— «Μίσα στοῦ χειμῶνα τὴ ψυχρὴ ἀγκαλιά
Ἀσπροκεταλοῦδες παίζουν στὸν αἶρα
Καὶ πουλάκια ἀλλάζουν στὰ κλαδιὰ φιλιὰ.»

Τὸ κρύο μὲ ξύπνησε ἀπὸ τὸ λήθαργο. Οἱ ἀγάδες μελτέμι χειμωνιάτικο στὸν καφενὲ ξαπλωμένοι ροχάλιζαν ἀνατολίτικα. Ποῦ νὰ πάη κανεῖς; Ζήλεψα ἓνα κέντρο μία φιλολογικὴ συντροφιά, νὰ περνᾶν εὐχάριστες ὥρες

ή νεολαία. Τίποτα. Σκοτεινιά. "Αδίκαια ζητούσα ναύρω την φλόγα της ζεστασιάς. Την ύμορφη συντροφιά.

Τα κύματα χτυπούσαν άγριμέθιστα τα παραλιακά μαγαζιά.

"Ένα πλούσιο φως χύνονταν από το Μπάρ στη σκοτεινιά της νύχτας. Μέσα νέοι - γέροι, γύρω στον μπακαρά με πρισμένα μάτιχ από τὰ ξένυχτια, με χαρούμενες και λυπητερές εκφράσεις των προσώπων των, «τσιρούσιν» στο «τζόγο». "Ένα κύμα μ' έβρεξε που το πέταξε ή θάλασσα έξω από το μπάρ. Ψιχάλιζε. Το κρύο μου πάγωνε το πρόσωπο, τὰ πόδια. Που να πάη κανείς να βρῆ ανάπαυσι, απόλαυσι; 'Ο κινηματογράφος κλειστός. Στο Ζαχαροπλαστείο της Τριμάρτυρος πήρα ένα κονιάκ. Δίπλα στο τραπέζι, μιὰ άλλη παρέα νταντηδες δεσποινίδες και δύο ήλικιωμένοι. Ίσως μπαμπαδες των! Μιλούσαν για τουαλέτας και για κπέλα, ενώ οι νέοι καταβρογθίζοντας σοκολατήνες πάστες, μιλούσαν περι Ζαλαμόρτ, και τὸ τριγάρο τους σχημάτιζε πανύψηλα νέφη. Που και που έφευγε των δεσποινίδων κανένα γέλοιο και άναστηκίαν τες γούνες των άφίνοντας γυμνό τον ώμό των.

Τὸ ρολόγι της Τριμάρτυρος παραστρατίζοντας χτυπούσε ένδεκα και άφωνα Ζεχαροπλαστείο και ανθρώπους.

"Ένα κέντρο της τέχνης του λόγου ζητούσα μὰ άδίκαια.

...Στη φτωχή μου την κάμαρα, στο θαμπόφωτο του λύχνου γράφω. "Όξω οι λάμιες χορεύουν, ή βροχή τὸ χιόνι ὁ άγέρας σπαράζουν την πλάσι. "Ένας πετεινός φωνάζει περασμένα μεσάνυχ-α. Γράφω κάτι ιστορίες που μου διηγούνται ή μοιόες. "Ενώ στο νου μου ζωγραφίζεται ὁ μπακαράς του Μπάρ τὸ ξενύχτι της νεολαίας, και ή έλειψις φιλολογικῆς συντροφιάς από την πόλι μας.

"Ο Συγγραφέας

Σ.Σ. Είτε ὁμολογημένο πῶς τὰ Χανιά εἶνε τόσο φτωχὰ ἀπὸ φιλολογικὴ κίνησι, ὅσο εἶνε ὁμολογημένο πῶς και τὴν δύναμιν ἔχουν και τὰ προσόντα, μὰ λείπει μόνο ἡ θέλησι, αὐτὴ και μόνο, άγνωστο γιατί να σκουριάξη στα κεφάλια των νέων μας!

ΜΑΤΟΜΕΝΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ἐκ τῆς φεγγαρόβρυσι γλυκαναβρίστε οἱ ὕμνοι!

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Γυρμένοι πάνω στὸ γυλιό μας, μέσα στὸ στενόμακρο ἀμπρὶ ποῦ ἡ τέχνη τοῦ πολέμου ἐδημιούργησε, κάποια βροχερὴ ἡμέρα μὲ πόν φίλο μου τὸν Βάσσο, τὸν ἄκουγα νὰ μοῦ διηγᾶται ἱστορίες του.

Φίλοι ἀχώριστοι κι' οἱ δύο, σὰν πονεμένα ἀδέλφια, μένα μυστικὸ νῆμα εὐγενείας ποῦ μᾶς ταίριαζε σὲ ὄλα, καὶ πρὸ τὸ φάνταζε περισσότερο ἢ πολεμικὴ ζωὴ μας, εἴμασταν ἀχώριστοι σύντροφοι.

Παιδί καλόκαρδο ὡς εἴκοσι δυὸ χρονῶν ξανθόμαλο, μάτια ποῦ δείχναν τὴν λάμψι τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐλπίδας, δυὸ δόντια χρυσά ποῦ πρόβαλαν πανώρια στὰ χεῖλη του ὅταν ζωγραφίζοναν κανένα χαμόγελο καὶ τρόποι ποῦ σὲ ὄλο τὸ λόχο καμαρώνονταν.

Μαζὺ καὶ ψύχραιμος, μὲ μετρημένη παληκαριά, καὶ σπούδασι τοῦ πολέμου τῶν χαρακωμάτων. Δεκανέας ἦταν ὅμως ποτέ του δὲν εἶπε μιὰ λέξι σὲ φαντάρο ποῦ νὰ δείχνῃ τὴν ἐγωπάθεια τοῦ ρωμεϊκῶν μεγαλοϊαδευτισμοῦ.

Ἐκείνη τῇ μέρα εἶχε λάβει ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια ἓνα δέμα, καὶ μαζὺ ἓνα σημειωματάριον τῆς τσέπης, μὲ καλλιτεχνικὲς σελίδες, καὶ ροζ χρωμα τὸ ἐξώφυλλο. Λάμβανε τακτικὰ δέματα καὶ γράμματα ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, διότι ἂν καὶ ἦταν ἀπὸ τῆς Στερεᾶς τὰ μέρη, ὁ πατέρας του μεγαλέμπορος ἐκεῖ, ζοῦσε πολλὰ χρόνια ξενητεμένος.

Ἦταν ἀπομεσήμερο, καὶ ὁ οὐρανὸς, μακεδονίτικος ἔριχνε ἀραιὲς - ἀραιὲς σταλαγματιᾶς. Τὸ πρόσωπο τοῦ φίλου μου ἔδειχνε μιὰ φοβισμένη ἔκφρασι τὸ δειλινὸ αὐτό, καὶ στὰ μάτια του ζωγραφίζονταν θλίψι καὶ πόνος, πόνος μν-

σικὸς ποῦ φέρνει μὲ σκληρότητα ἀπαγοήτευσι στὸν ἄνθρωπο.

Δὲν ἤξεύρω τί ἔχω, μοῦ λέγει κρατῶντας τὰ χέρια του τὸ σημειωματάριο, τ' ἀνοιχτὸ δέμα, καὶ δυὸ γράμματα μὲ πολλές σφαγίδες.

— Δὲν ψήνομαι λίγο κακάο, νὰ βουτήξω με μπισκότα ; Τώρα τὰ ἔλαβα ἀπὸ τὸν πατέρα μου.

Μοῦ γράφει τόσα πολλὰ οἰκογενειακά, καὶ τὸ σπουδαιότερο δὲν μοῦ γράφει.

Ξέρεις δὲ τὴν ἱστορία ποῦ σοῦ διηγήθηκα προχθές, μὲ τοὺς ἀραβῶνάς μου πρὶν φύγω στρατιώτης.

Μὲ τὴν συναίνεσι τῶν γονέων μας, καὶ μὲ τὸ δεσμὸ τῆς ἀγάπης ποῦ ἀπὸ παιδιὰ μικρὰ ὄνειροπολήσαμε, ἐτελέσαμε ἐπισημότητα τοὺς ἀραβῶνας μὲ τὴν Στέλλα. Μᾶς εἶχε ριζωθῆ βαθεῖα ἢ ἔννοια πῶς ἢ καρδιές μας, ἦσαν μία καρδιά ἀμάραντη, καλόχαρη, μεγαλόπρεπη ποῦ χρειάζονταν μικροπράγματα νὰ στεργιώσῃ μιὰ καὶ ἀδιαίρετη.

— Τώρα ἐδῶ βλέπω ὁ πατέρας μου νὰ μοῦ γράφῃ πῶς ἡ Στέλλα πῆγε στὸ Κάιρο ἐκδρομῇ νὰ περάσῃ κάμποσες μῆνες καὶ πῶς ὡς ὅτου γυρίσει ἄς μὴ ἀνησυχῶ ἂν δὲν λαβαίνω γράμμα της. Ἐνῶ μαζὺ μὲ τὸ γράμμα τοῦ πατέρα μου, μοῦ γράφει ἕνας φίλος μου, ὁ Φώτης, ἄλλοιωτικά.

Νὰ διάβασε τὸ γράμμα του. Καὶ μοῦ δῶκε τὸ γράμμα τοῦ φίλου του, ἐνῶ στὸ πρόσωπο του ἔδειχνε μιὰ κρυφὴ ὀργὴ ποῦ ἄρχιζε νὰ ριζώνῃ μέσα του, καὶ τὰ μῦτια του βλοσυρὰ μὲ ἔγνοιες πικρὲς ρίχνονταν ὄξω ἀπὸ τὸ ἄμπρι ποῦ γοργοσταλίδες ἐπεφταν τῆς βροχῆς αἱ ὀροσιές στὴ γῆ. Ἡ καρβάνια μας ποῦ ἔβραζε τὸ κακάο, —στρατιωτικὸ νοικοκυριό— ἔβγαζε σύννεφα μυρωδικῶν ἀχνῶν, καὶ τὰ κύπελα μας γεμᾶτα κακάο ρουφῶνταν ἠδονικὰ βρέχοντες τὰ μπισκότα, καὶ ἄτι νόστιμα ἀγγλικά τοῦ Πήμ—Φρήν.

Τὸ γράμμα τοῦ Φώτη τούγραφε, δηλ τὴν ἀλήθεια, καὶ δὲν εἶχε διαβῆ σωστὸς ὁ χρόνος ποῦ ὁ φίλος μου φεύγοντας ἐδελοντῆς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο εἶχε νοιώσῃ σκληρὸ τὸν ἀπο-

χωρισμό τῆς μησιῆς του, ποῦ ἤθελε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἐκεῖ ποῦ ἡ Πατριδα τὸν καλοῦσε.

Τοῦγραφε σύντομα—σύντομα ὁ Φώτης.

ε' *Αγαπητὲ Βάσσο,*

Αἱ πολλαὶ μου ἀσχολίαι δὲν μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ σοῦ γράψω συχνὰ τώρα τελευταίως. Προχθὲς γύρισα ἀπὸ τὸ Κάιρο. Εὐρηκα ὅλους τοὺς φίλους ἐκεῖ καλά, καὶ κάθησα σχεδὸν ἕνα μῆνα. Γυρίζοντας ὅμως στὴν Ἀλεξάνδρεια ἦταν γραφτὸ νὰ σοῦ γράψω ἐγὼ, (διότι ξεύρω ὅτι ὁ πατέρας σου, σοῦ τὸ κρύβει) καὶ ὅσο κι' ἂν σὲ πικράνῃ—τὸ καταλαβαίνω καὶ μετανιώνω ποῦ σοῦ τὸ γράφω—πρέπει ὅμως νὰ τὸ μάθῃς.

—Ἡ Στέλλα, ἡ μησιῆ σου, ἔσβυσε γιὰ σένα, κι' ἀνανδραρίχτηκε στοῦ Ἰγγλέζου τὴν ἀγγαλιά, καὶ χάλασε μονάχη τῆς τὸν ἀρραβωνά σας.

Προχθὲς ξαφνικὰ ἔκαμαν τοὺς ἀραβῶνας καὶ τοὺς γάμους μὲ τὸν Ἀγγλο. τὸ γιό τοῦ ὑποδιοικητῆ καὶ χθὲς ἔφυγαν γιὰ τὸ Λονδίνο νὰ περάσουν κάμποσο καιρὸ.

Τὴν εἶδα τὴν ὥρα ποῦ ἔμπαινε στὴν ἀτμάκατο, στὰ μπράτσα τοῦ Ἰγγλέζου, καὶ φοροῦσε ὀλομέταξη, τριανταφυλλί τουαλέτα, στολισμένη μπιρλάντια.

Καὶ στὸ λαιμὸ τῆς ποῦ κρέμανταν ἡ φωτογραφία σου στὴ κομπὴ διαμαντένια κογκάρδα, ἕνα περιδέραιο ἀπὸ τὰ περιζήτητα μαργαριτάρια τῆς Ἰρλανδίας, δῶρο τοῦ πεθεροῦ τῆς τὸ κρέμασε σὰν μαλαματένιο κομήτη. Καὶ μένα ψεύτικο—τόνοιωσα—γέλιο χάνωνταν στὸ πολεμικὸ ποῦ θὰ τοὺς ἔφερνε στὴ Λόνδρα.

Αὐτὴ εἶνε, φίλε μου, ἡ πικρὰ ἀλήθεια. Ὅμως σ' ἐξορκίζω μὴ χύσεις οὔτε μισὸ δάκρυ, μὴν ἀφίσης τὴν καρδιά σου νὰ τὴ χτυπήσῃ μαράζι, καὶ μὴ παρασυρθῆς ἔρμαιος νὰ σὲ χτικιάσῃ ἡ ἀγάπη τῆς ποῦ τόσο ἄτιμα διέψευσε.

Μ' ἀγάπη Φώτης

Σὺν ἀποδιάβασι τοῦ γράμμα ἢ ἔκφρασι τοῦ προσώπου τοῦ φίλου ἔγινε ἀλοιώτικη, ὄψι φθισικοῦ μελοθάνατου. Τὸ κύπελο ποῦ κρατοῦσε στὸ χέρι του ροφῶντας τὸ κακάο τὸ παράτησε καὶ ἀνοίξε τὸ γυλιό του, κι' ἀνασκάλευε μία δέσμη γράμματα.

— Στὰ χρόνια τοῦ σχολειοῦ, - μοῦ λέγει - εἶχαμε φωτογραφιστὴ μὰ Κνωριακὴ ποῦ εἶχε ἔρθει ὁ Πατριάρχης μας, — καὶ μούδειξε μὴ φωτογραφία. Μεγάλο κτίριο, μὲ πλατὺ προαύλιο καὶ καθιομένα χάμου ὑπερεκατὸν κορίτσια καὶ παιδιὰ στολισμένα μ' Ἑλληνικὲς σημαιοῦλες.

Στὴ μέση σὲ μὴ πολυθρόνα ὁ Πατριάρχης· δίπλα του — δεξιὰ καὶ ἑσθρὰ οἱ διδασκάλοι. — Νὰ αὐτὴ εἶνε δική της καὶ πρόφερε τόσο θλιμένα, χαϊδευτικὰ τὴ λέξι «δική της» ποῦ ἄθελα τούφρηγε ἓνα δάκρυ.

Μία κόρη μελαχροινὴ, καστανὰ μαλλιά μάτια ποῦλαμπαν, χάρι καὶ εὐμορφιά. Στὰ χεῖλη της διαγράφονταν ἓνα μειδίαμα ποῦ καθόλου δὲν ἄφινε νὰ ὑποπτευθῆ κανεὶς τὸ μεγάλο φταιξιμό της.

Ἐπειτα μούδειξε κάτι γράμματα της, ποῦ θὰ συγκινουδνταν καὶ ἡ πιὸ σκληρὴ πέτρα, καὶ ποῦ τόσο ψεύτικα ὅλα σκορπιζουνταν στὸν ἄνεμο τῆς ἀπάτης.

Τὸν καθούχασα ὅσο μπορούσα τὸ φίλο μου, καὶ σὲ κάθε κουβέντα ποῦ μούφερνε στὸ θέμα αὐτό, τοῦ ἄλλαξα κατεύθυνσι, τὸν παρηγοροῦσα, τὸν ἰκέτευα νὰ ρίξῃ στὴ λήθη τὸ γεγονός, μὰ τοῦ κάκου. Μέσα του δὲν ἔσβυνε ὁ σειρήνιος πόνος τῆς ἀγάπης, πόνος ποῦ χτικιάζει τὴν καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου.

Παρακαλοῦσε πολλὰ φορὲς νὰ πέση μὴ ὀβίδα νὰ τὸν σκοτώσῃ μὰ ὥρα ἀρχίτερα. Ἐπαψε νὰ γράφῃ καὶ τοῦ πατέρα του ἀκόμη ἂν καὶ κάθε μέρα ἐλάμβανε γράμμα του.

Τὰ παιδιὰ τοῦ λόχου τὸν φώναζαν δειλό, κι' ὀποροῦσαν στὴ τὴσση μεταστροφὴ του. Τὸ μυστικὸ δὲν τῶξερε κανεὶς. Κανεὶς δὲν εἶχε ἐκμυστερευθῆ καὶ μὲ ξόρκισε νὰ τὸ φυλάξω μυστικὸ. Ὁ Λο-

χαγός, οί διμοιρίται τόν περνούσαν για δειλό, τοῦ ἐξεφράζονταν ἄγρια μ' αὐτὸς μιὰ θλιμμένη ἀπάντησι ἔδινε σὲ ὄλους. Σὰν μικρὸ παιδί ἔκλαιγε, καὶ μούλεγε ἰκετευτικά, σκότωσεμε ἂν μ' ἀγαπᾶς καὶ πὲς πῶς σκοτώθηκα ἀπὸ ἐχθρική σφαῖρα !

Μονάχος του ἔτρεμε ν' ἀντικρύσῃ τὸν θάνατο. Τὸ χτικιὸ τῆς ἀρώστειας εἶχε στερογιάσει πηλὰ μέσα στὸ πρῶτο ἀτσαλένιο σῶμά του τὰ μάτια του εἶχαν γίνει σὰν κόκκινα τριαντάφυλλα ἀπὸ τὰ κρυφὰ δάκρυα καὶ πολλὲς φορὲς ἀκόμα δὲν ἔτρωγε ἐπὶ ἡμέρας.

Τοῦ εἶπα νὰ ἐκμισσηρευθῶ τὸ μυοτικὸ στὸ Λοχαγό, νὰ πάρῃ μιὰ ἄδεια, μὰ οὔτε θέλησε ν' ἀκούσῃ τέτοιο πράγμα. Ἐνα βράδυ φυλάγαμε σκοποὶ στὸ φυλάκιο τῆς Μαύρης Πέτρας. Ἡ ἐνωμοτία του ὀλόκληρη. Ἀντίκρυστά μας τὸ 560 μαῦρος Γολιάθ ζωγραφίζονταν στὴν χλωμόφωτη τοῦ φεγγαριοῦ λάμπι.

Ἀπὸ τοῦ Μπόσο τὴν δεξιὰ κορυφογραμμὴ ἕνας βουλγάρικος μαιτροσκύλος οὐρλιάζε ἀδιάκοπα, καὶ πίσω μας στῶν « Λιβαδειῶν » τὲς κρυφὲς χαράδες, ἀκούγονταν ἡ μακρονή ἠχολογιά τῆς σάλπιγγας. Στὴ Τζένα ὁ ὀπτικὸς ἀδιάκοπα ἐργάζονταν, κι' ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κρότιο καμμιᾶς σφαῖρας Δεμπέλ ποῦ τὴ ἔριχνε νὰ ξενυστάξῃ κανεὶς διπλοσκοπὸς τὸν ἄλλον, ἀπέραντη οἰγαλιὰ κρατοῦσε.

Ὁ Βάσος μᾶς κρατοῦσε συντροφιά καὶ πότε - πότε στῆς ἀστροφεγγιᾶς τῆ χλωμὴ οὐράνια μυριόλογη παράταξι, ἄφινε νὰ τοῦ φεύγουν κρυφοὶ ἀναστεναγμοί. Ὁ μαιτροσκύλος π' ἀλύχτα ἀδιάκοπα εἶχε σωπάσει κι' ἀπὸ τῆς Τοζένας τὴν κορυφή, ἄφηναν τὴν λάμπι τους τῶν κανονιῶν ἢ βολὲς ποῦ ἔρχονταν ἀπάνωθὲ μας.

Ὁ Βάσος ἦταν ὡς ἑπτὰ μέτρα μακρὰ μας σένα ξηρὸ κορμὸ Κέδρου, ποῦ ἀκουμπισμένος τὸν ἔπερνε κλέφτικα τὸν ὕπνον. Μιὰ ἄσπρη πέτρα μικρὸς ὄγγος, ποῦ ἀπὸ τὸ πολλὸ αἷμα ποῦ νε λερωμένη τὴν ζῆπαν « μαύρη πέτρα » ἦταν ἡ θέσι μας, τὸ πρόχωμα, τὸ ἄουλο.

Ἡ ὀβίδες πούρχωνταν ἀπάνωθὲ μας ἔπεσαν πενήντα μέτρα μπροστά μας ἐγκαιροφλεγείς στὸν ἀέρα καὶ ἡ κεφαλὴς τῆ ὀβίδας

τειζοντίας ἔπεσε πάνω σὶὸν Βάσσο κατάσθηθα, χωρὶς νὰ βγάλη οὔτε μιλιά.

Τοῦκαμε κονρέλι τὸ σιῆθος του.

Τὸ σημειωματάριό του ποῦ τῶχεν ἡμερολόγιο, λίγο παρέκει σκορπισμένο, μὲ ἄλλα πράγματα αἱματομένο ἦταν τὸ μόνο ποῦ ἐκτὸς ἀπὸ κάμποσες οκόρπιες κηλίδες αἱματος εἶχε μείνει ἀνέπαφο τῆς ὀβίδας.

Τὸ πρόσωπό του μὲ μιὰ ματωμένη κηλίδα ἔδειχνε μιὰ ἀποτροπιαστικὴ ἔκφρασι, ἐνῶ τὸ χέρι του ποῦ λαμπύριζε ἢ χροσὴ βέρα τοῦ ἀραβῶνος του, ἔδειχνε πῶς κρατοῦσε τὸν κορμό τοῦ κέδρου. Οὔτε ἄχ, δὲν εἶπε, κι' ἄγνωστο ἄν τὴν ἐνοῶσε τὴν ὀβίδα νὰ σφυρίζη.

Γιὰ πρώτη φορὰ μὲ τὸ σύντροφό μου τὸν διπλοσκοπό, καὶ τ' ἄλλα παιδιὰ ποῦ ἦρθαν σὶὸ μέρος μας, μᾶς κατέλαβε ἕνας φόβος ἕνα τρεμούλιασμα.

Ἀμίλητοι ὄλοι μας γύρω ἀπὸ τὸ πῶμα τοῦ Βάσσου κι' ἀπολιθωμένοι τὸν πῆγαμε πίσω σὶὸ ὄμπρὶ τοῦ λόχου, μὲ παγωμένο τὸ αἷμά του ποῦ εἶχε βάψει τὴ γῆ. Τὸ σημειωματάριό του, τὸ πῆρα ἐγὼ καὶ σιὲς ματωμένες σελίδες του, ἔγραφα κάτω ἀπὸ τὴ τελευταία ἡμερομηνία. «Σκοιῶθηκε ἀπὸ ἐγκαιροφλεγμὴ ὀβίδα σὶὰς 10 τὸ βράδυ, τὴν ὄρα ποῦ ἢ σάλπιγγα τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μαύρου Δενδριοῦ ἔπαιζε σιωπητήριο.

Κάμποσες ἐβδομάδες πρὶν τὸν εἶχε σκοιῶση ἀγριότερη ἢ ἀγάπη ποῦσβυσε μιὰς γυναῖκας.

Καὶ ἴμένα γράμμα μαζὺ τῶσπειλα σένα δευτέρό του θεῖο, παρακαλῶντας τον ὅπως κρίνη καλύτερον νὰ τὸ ἀνακοιῶση σὶὸν πατέρα του.

Ὁ συνταγματάρχης δὲ μαζὺ μὲ τὸ Στανρὸ ποῦσπειλε μέσον τοῦ Προξενείου μας σὶὸ πατέρα του, τοῦγραφε καὶ δυὸ λέξεις ποῦ πῆς πέρασε ἢ ἡμερ. διαταγῆ. "Ἐπειτα ἀπὸ λίγους μῆνας σὲ μιὰ Ἀλεξανδρειανὴ ἐφημερίδα ἐδιάβαζα πῶς ἢ λαίδη Στέλα... (ἢ πρώην μνηστὴ τοῦ Βάσσου), σύζυγος τοῦ Ἀγγλου... εὑρέθη νεκρὰ εἰς τὸ

δαιμάτιό της, και ὅτι ὑπῆρχον ὑπόνοιαι αὐτοκτονίας. Προσέθετε δὲ ἡ ἔφημερις ὅτι, ὁ τραγικὸς θάνατος τῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σερρήφ Πασσα κατοικούσης δὲν εἶνε ἀγχετος μὲ τὴν γνωστὴν ὑπόθεσιν τῆς παρασπονδίας τοῦ ἀρῶραβῶνος μετὰ τοῦ νεαροῦ Βάσσου...καταταγέντος ἐθελοντοῦ και φονευθέντος εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον.

Διάβασα πολλές φορές τὴν ἔφημερίδα ποῦ ᾔγραφε τὸ ἐπεισόδιο αὐτό. Στοῦ ἡλίου τὴν δύσι ἔνοιῶσα μιὰ ἀνατριχίλα σὸ σῶμά μου. Λίγο παρέκει ὠμορφοστολισμένοι φάνταζαν ἔξη τάφοι. Σέταν ἀπὸ αὐτοὺς σὸ ξύλινο σταυρὸ διάβαζες τὰ ἔξῃς :

**ΒΑΣΟΣ ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ, ΕΤΩΝ 22, ΕΞ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ ΕΦΟΝΕΥΘΗ ΤΗΝ 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1917.**

και μὲ μικρὰ μονττουρωμένα γράμματα τὸ ἔξῃς δίστιχο :

Τὸ χᾶδι τῆς ἀγάπης του φορεμάκι
και ἡ ζωὴ του διάβηκε μεράκι.

*Ὁ ἥλιος οἰγὰ -οἰγὰ κρύβονταν πίσω ἀπὸ τὴν Τσένα. Ἄναλαμβάνουμε τοὺς γυλιούς και φεύγαμε ἀπὸ τὸ μονοπάτι γιὰ τὴ Δούμνιτσα. Ἄλλάσαμε τομέα. Πῆρα δύο χλωροὺς θάμνους ἀπομεινάρια τῶν ὀβίδων, και ὀλχονοντας τους σιοῦ φίλου μου τὸν τάφο, δάκρυσα πονετικά.

Μετὰ τὴν ἀνακωχὴ, ὁ πατέρας του σήκωσε τὰ λείψανα, κ' ἔχτισε ἓνα παρακλήσι γιὰ τὴν μνήμη τοῦ γυιοῦ του σὸ μέρος ποῦ σκοτώθηκε. Ἡ ἔφημερίδες ἔπειτα ἔγραψαν μυθιστορήματα δλόκληρα γιὰ τὸ θάνατο του και τὴν αὐτοκτονία τῆς μνηστῆς του.

ΕΓΓΡΑΦΑ ΣΜΥΡΝΗ 1919

ΣΒΥΣΜΕΝΑ ΟΝΕΙΡΑ

Ἄγγελοι σὲ βαφτίζανε
 κ' ἡ Παναγιά νοιά σου
 καὶ βγάλανε κοκόνα μου
 Μαρία τὸνομά σου.

(Δαϊκόν)

— Χαρισμένο στὸ φίλο μου Γιάννη Χ...θύμησες
 ὠραίων δειλινῶν στὴ Σμύρνη.—

(Δὲν σβύνει ἀπὸ τῆ θύμησι τὸ δειλινὸ ἐκεῖνο στὴν ὠρία πολιτεία. Τοῦ Ἁγίου Βουκλα ἢ καμπάνες ἀντιλαλοῦσαν πένθημα, κι' ἀπὸ τὸ ντουρσέκι περνοῦσε ἡ κηδεῖα μὲς ἔμορφης κόρης, ποῦ τὸ θρηναλὸγε τῶν γυναικῶν ἀντηχοῦσε λυπητερὸ στὰ ἀπομασημεριανὰ λιπούρια, καὶ γύρω ἀπὸ τὸ σάβανο ἔκλαιγαν τόσοι καὶ γέροι. Κ' ἡ μοῖρες μᾶς δεγγῆθησαν τὴν ἱστορίαν της, φίλε μου.

Τώρα ἓνα χειμωνιάτικο δειλινὸ, στὸ πένθιμο χτύπημα τῆς καμπάνης τῶν Εἰσοδείων, μοῦ πρόβαλε τραχικότερη ἱστορία ποῦ μ' ἔκανε νὰ κλάψω πικρὰ τῆς ζωῆς τὴν ματαιότητά).

Δειλινὸ τοῦ Φλεβάρη. Ἡ φύσις ὅλη πάλευε σέναν ἄγριο χορὸ ποῦ ὁ βορρηθῆς ἀκύντιζε, τὰ δένδρα οσειούνταν, ρίχοντας τ' ἀπομεινάρια φύλλα των, τῶν σπιτιῶν τὰ κεραμίδια ἐτοιμόρροπο παρὰ δερναν, ἡ θάλασσα σηκωνότανε σὲ πελώρια βοννά, καὶ τὰ κύματά της λευκοσπιθα χτυποῦσαν μὲ δύναμι τὴν παραλία, καὶ μπαίνανε στὰ μαγαζιά τοῦ γαλοῦ.

Ὁ δινατὸς ἀγέρας ἔκρυβε κάθε φωτὴ καὶ κρότο καὶ θόρυβο, καὶ μόνον ἄγρια ἀκούγονταν τοῦ ἀνέμου ἢ παραξένη φροσπονή.

Ἡ καμπάνες τῆς Τριμάριτης ἀργοχτυποῦσαν πένθημα, κι' ἀπὸ τὸν διόμο τῶν ἐμπορικῶν μιά μᾶζα πλήθους - πένθιμη πο-

μπή κηδείας - ποῦ σὲ πρόσωπα των ζωγραφίζονταν ἢ κατήφεια, ἀργοβάδιζε.

Στοῦ Τσαροιοῦ τὸ στενόδρομο ὡς τὴν πλατεία τῆς *Αγορᾶς, ἀμάξια μικρὰ καὶ μεγάλα σὲ παράταξη σειρᾶς περίμεναν τὴ συνοδεία νὰ διαβῆ γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν.

Προπορεύονταν μπροστὰ δύο στεφάνια ἀπὸ μενεξέδες καὶ τριαντάφυλλα. μὲ φύλλα κι' ἀνθούς γεραντζιάς, κι' ἀκολουθοῦσαν τὰ ἑξαπτέρυγα. Κάτι χαμίτζα ντυμένα σὲ ἄσπρα γιορτινὰ ἐκκλησιάτικα ζουζα, — μὲ σταυροῦτες γαλανές ταινίες, — οἱ ψαλτάδες ποῦ οἰγόψωλαν τὴν πένθιμη νότα σὲνα σπαραχτικὸ τόνο, ὁ δεσπότης μὲ τὴ μεγάλη στολή του, παπάδες, διάκοι καὶ ξωπίσω τὸ σάβανο σὲνα ἀσπρσιόλιστο νεκρικὸ κουτί, ποῦ *σερνε θλιμένα ὄλων τὰ βιέμματα.

Μέσα σὲ τὸ νεκρικὸ σάβανο ποῦ τὸ κρατοῦσαν τέσερης βρακοφόροι γέροι, ἓνα σῶμα ἀκίνητο μὲ γιούλια καὶ ἄσπρους μενεξέδες σκορπισμένους σὲ τὸ στήθος φάνταζε μαγικά, προκαλῶντας πικρὴ τὴν θλίψη. Στ' ἄσπρα μεταξωτὰ στολισμένο κάτω ἀπὸ ἓναν ἀραχνοῦφαντο πέπλο, ἔδειχνε ἓνα ἀθῶο ὀλόχλωμο πρόσωπο λυγρῆς κοπέλας καὶ ζωγραφιστὴ μιὰ μεγάλη θλίψη σ' αὐτό, ἐνῶ σὲ κλειστὰ βλέφαρά της διακρίνονταν ἢ ματαιότης κι' ἐλπίδες ποδοβυσαν.

Καὶ μαζὺ στὴν νυμφικὴ στολή ποῦτανε ντυμένη, μὲ τὰ γιορτινὰ νὰ πάη σὲν ἄλλο κόσμον τὸν ἀληθινὸ τὸ αἰώνιον, τὰ χεῖλη της ἀφίροντας λίγο νὰ φαίνονται σὰν θαλασσινὰ πετράδια τὰ δόντια της, ἔμοιαζαν σὰν μαραμμένα κόκκινα τριαντάφυλα.

Καὶ ξωπίσω π' ἀκολουθοῦσεν τόσο πλῆθος ἓνας γιγαντώσωμος πενηντάρης κρατιῶνταν ἀπὸ δύο νέους, καὶ ἔτρεχαν σὲ ρυτιδωμένο πρόσωπό του ποτάμι τὰ δάκρυα.

Τὰ ἐμπορικὰ εἶχαν κλείση, καὶ ἡ πένθιμη πομπὴ ἔστριψε ἀπὸ τὸ συντριβάνι σὲν μεγάλο δρόμο, κι' ἀπὸ τὴ σὲνὰ μπῆκε στὴν ἐκκλησία τῶν Εἰσοδίων, ἰνῶ οἱ καμπάνες χτυποῦσαν τὸ δρᾶμα τῆς ζωῆς.

*Από τὰ γύρω σπίτια, ἄνοιξαν παράθυρα καὶ σὲς ταράτσες καὶ τὰ μπαλκόνια, θλιμμένες μορφές αἰγοψυθίζισαν, κρῖμα στὸ κορίτσι!

Εκείνο τὸ πρόσωπο, τοῦ ἄψυχου κορμιοῦ ποῦτανε μέσα στὸ ἀτίμητο νεκρικό κουτί, τί καρδιές δὲν ράγιζε τί δάκρυα δὲν προκαίλασε!

Δέκα ὀχτὼ καλοκαίρια νανουρίζονταν καμάρι τῶν γονηῶν της τὸ πονεμένο κ ρίτσι.

Καὶ ἔσβυνε τόσο πρόωρα, καὶ μαζὺ της ἔσβυναν ὄνειρα ποῦ πλάστηκαν χρόνια νὰ γίνουν ὠραίος πόθος, ποῦ σκληρὰ ὁ χάρος ἔκοψε σὴν μεσοδρομιά.

Ντίγγ... νταγγ... ντίγγ... ἀργοχτυπᾶν ἢ καμπάνες, καὶ ἀντηχοῦσεν ἀπολιωμένη παγωμένη ὄλη ἢ Πλάση.

Ντίγγ... νταγγ... ντίγγ... τί δὲν λέγει αὐτὸς ὁ χτυπος.

Καὶ πόσο δὲν τῶλεγαν ἢ μοῖρες ποῦ λαλοῦσαν τὸ παραμῦθι.

..... *Απογενματινὸ ἔμορφο θέαμα δίδονταν σὴν αἴθουσα τοῦ «Χρυσσοτόμου». Σχολικὴ ἔορτὴ γιὰ φιλανθρωπικὸ σκοπὸ. Ἀπὸ τὴ σκηνὴ θὰ παρήλανε ἢ Βασίλισσι τῆς ὠμορφιᾶς μὲ τὸ ἐπιτελεῖο της. Στὴ χώρα εἶχε διαδοθῆ πῶς ἢ ὠμορφότερη κοπέλλα ἢ λυγρότερη, θὰ ἔπαιζε τὸ ρόλο τῆς Βασίλισσας τῆς ὠμορφιᾶς. Καὶ ἢ αἴθουσα τοῦ θεάτρου γέμισε κόσμον ν' ἀντικρύση τὴν ὠμορφη κόρη. Σὰν ἄνοιξε ἢ ἀβλαία τοῦ θεάτρου, ὄλων τὰ βλέμματα προσωηλώθησαν σὴν Βασίλισσα, καὶ οἱ ματιές τοῦ κόσμου γινήσαν μάτια σειρήνων ποῦ μαγεύουν, σὰν δοῦν τῆς ὠμορφιᾶς τὴ χάρι νὰ λικνίζηται.

Καὶ μάγευσαν «μάτιαξαν» τὴν ὠμορφη κοπέλα ποῦ τῆς εἶχε χάριση ὁ Θεὸς κ' ἢ φύση ὄλα τὸ πλούσια μαργαριτάρια. Καὶ ζήλησαν τὴν ἄμοιρη κοπέλα ποῦλαμπι ἢ ὠμορφιά της καὶ ἢ χάρη αὐτῆς ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ τὴν μάτιαξαν.

. Βαρείά ἄρρωστο σὰν γάπεσαν ἀπάνω του οἱ ἀρρώστειες
ὄλου τοῦ κόσμου, ἔπεσε στὸ κρεβάτι τ' ἄμοιρο κορίτσι.

Μέρα μὲ τὴ μέρα ἔλιωνε στὸ στρῶμα, κι' ἔοβυταν κἀθημε-
ρνὸς τὰ πλούσια χαρίσματά της, καὶ ἀδυνατίζαν τ' ἀστέρια τῶν
ματιῶν της.

Κι' αχτένιστες φιδόχρωμες οἱμποῦκλες τῶν μαλιῶν τῆς,
τρεμοσάλευαν σὰν ἓνα λαμπερὸ στεφάνι γύρω στὸ χλωμὸ πρό-
σωπο. Τὸ κορίτσι ἦταν ἄρρωστο βαρείά.

Οἱ γονοὶ της κάλεσαν ὄλους τοὺς γιατροὺς τῆς χώρας, μὰ
κανεὶς δὲν ἔνοιωσε τὴν μαύρη ἀρρώστεια τῆς ἀγιάτρευτης ζωῆς.
Καὶ ξόδευεν ὁ δύστιχος πατέρας της, ὄλα του τὰ πλούτη, κι'
ἔπεφταν ποτάμια ἀπ' τῆς μάνας τὰ μάτια, τὰ δάκρυα τοῦ πόνου,
καὶ ραγίζονταν οἱ καρδιὲς τῶν ἀδελφιῶν της.

Τὰ μεγαλιέτερα ταξίματα ἔκαμαν οἱ γονοὶ της, γιὰ τὴ πο-
νεμένη μοναχοκόρη των Μαρία. χρυσᾶ καράβια ἔταξαν τῆς Πα-
ναγιάς τῆς Τήνου. Σιὴν Ἀειπάρθενο Μαρία, χάρι τῆς ζήτη-
ξαν νὰ σώσῃ τὴν Μαρία τους, τὸ καμάρι τους. Τίποτα ὅμως
γιατριά.

*Ὀμπρὸς στοὺ Χάρου τὲς πληγὲς
βότανα δὲν χωροῦνε,
Ὅντε γιατροὶ γιατρέβουνε
οὔτ' ἅγιοι βοηθοῦνε . . .

Ἄσπλαγνη κακιὰ ἢ μοῖρα ἔλιωνε τὸ κορίτσι στὸ κρεβάτι καὶ
τυρανοῦσε μαζὺ τοὺς γονηοὺς του, πὺν νοιώθαι τὰ σωθικά τους
νὰ τὰ τρυπᾶ σὰν μαχαῖρι τοῦ φονηᾶ ἢ πολυχρόνεια ἀρρώστεια.

Σὰν εἶδαν πῶς ὁ καιρὸς περνοῦσε, καὶ τὴν ὑγεία του δὲν
ἔβλεπε, τὸ πῆγαν σιὴν Ἀθήνα στοὺς ἑξακονομένους της γιατροὺς,
νὰ δώσουν τὴν ὑγεία στὴ κόρη· μὰ ἄδικα οἱ κόποι τους. Δὲν
βοῆκε τὴν ὑγεία του, καὶ στὰ καλλίτερα ἐξοχικὰ ποῦ πῆγαν, καὶ
στὰ ἱστορικώτερα μοναστήρια ἀκόμη.

Τὸνα πάνω στ' ἄλλο πέφταν τῆς μοῖρας τ' ἀγκαθωτὰ βέλη
σκορπῶντας ἀγιάτρευτες πληγὲς.

Ὁ ἄμοιρος πατέρας της, ὅλα του τὰ πλούτη τὴν γιάττην τὴν μοιρά-
χοκόρη του τὸ ξώδευε.

Ἡ τύχη τὸν μαχιώρωνε πάντα φαρμακερά. Σὰν ὑπόειδε
πιὰ σιτὴν Ἀθήνα πῶς γιαιτριά δὲν ὑπῆρχε, πῆρε τὰ κορίτσι του,
νὰ γυρίση σιτὴ χώρα του, καὶ κεῖ τὴν ἄγρια θλιβερὴ τραγωδία τῆς
κακιᾶς ζωῆς νὰ περάσῃ ὡς ποῦ ὁ ἥλιος νὰ ρίξῃ φωτερὲς ἢ θαμπὰς
τὲς ἀχτίδες του.

Ἦταν δὲ τόση ἀνάποδη σιτίγλα ἡ μοῖρα, ποῦ τὸ καράβι
ποῦ τοὺς ἔφερενε τορπιλήστηκε ἀπὸ τὲς βάρβαρες βολὲς ἔνος
τορπιλικοῦ, καὶ τὸ ζωντανὸ φορτίο του, ἔρμαιο σιτὴ θάλασσα
ἀγριοπάλευε στὰ κύματα νὰ γλυτώσῃ. Καὶ γλύτωνε κι' ὁ πατέρας
μὲ τὴ κόρη του ἀπὸ τὴ θαλασσινὴ τραγωδία, γιὰ νὰ τοῦρθῃ πιὸ
τραγικὴ ἢ παράστασις ἓνα βραδυνὸ τοῦ φλεβάρη.

Μοναχὴ στὸ κρεβάτι - ἀνέλειπη - ποτὲ διαβάζοντας νοσταλγικὲς
ἱστορίες, ποτε σιογομιλῶντας μὲ τὸν ἐναντιό της, καμιά φορὰ ἄφινε
νὰ τῆς ξεφεύγουν οἱ πόνοι, οἱ σπαραγμῆνοι πόνοι τῆς χαρᾶς ποῦ
δὲν μπορεῖ νὰ ζωγραφιστῇ αἰθέρια.

Χίλιες ἱστορίες στέργισαν γύρω στ' ὄνομα της, καὶ μάγια—
βότανα πῶς τῆς ἔχουν κάνει, πῶς στὸ κρεβάτι θὰ τυρανέται, παν-
τοτεινὰ τῆς ζωῆς της κυκλοφόρησαν - φανταχτερά - ἀπὸ τὲς γυ-
ναῖκες ὀπὸ γειτονιὰ σὲ γειτονιὰ.

Τὸ καλοκαίρι διάβαινε σπαραχτικὸ στὸ σπῆτι τῆς ἀρρωστημέ-
νης ὑπαρξῆς.

— Σιτὴ πόρτα κάποιος χτύπησε Ἄγγελε ! (ἡ μάνα τὼλεγε τοῦ
παιδιοῦ της ἓνα δειλινό). Μυνητριώδικα ἀλαφρὰ πατώντας τὰ
σκαλοπάτια τῆς σκάλας ἀνέβηκε ἀπάνω στὸ πάτωμα ποῦστεκαν ἡ
μάνα μὲ τὸ παιδί, μιὰ χανούμισα ποῦκρυβε κάτω ἀπὸ ἓνα φερε-
τοῦ ἓνα ἀγγελικὸ πρόσωπο.

Στὸ βάθος ἔδειχνε μοσανοιγμένη ἡ πόρτα τῆς κάμαρας ποῦταν
ἡ ἀρρωστη κοπέλα

Μπῆκαν ὄλοι μέσα στὸ δῶμα τῆς ἄρρωστης, κ' ἡ χανούμια καλησπέρισε τὴν ἄρρωστημένη λέγοντός της: πῶς πῆς κορίτσι μου; Ὁ θεὸς νὰ σοῦ δίνη τὴν υγεία σου. Κι' ἐκάθησαν σένα κανιπέ ἡ χανοῦμ μὲ τὴ μάνα της κόρης, καὶ σιγομιλοῦσαν.

Στὰ πρόσωπα των δείχναν σκυθρωπές, ζαρωματιές ποῦφιρονε ἡ κουβέντα, ἐῖψ τῆς ἄρρωστης οἱ ματιές ρίχνονταν προσεχτικὲς στὴν ὁμιλία τῶν δυὸ γυναικῶ.

Καὶ προσέθεσε ἡ χανούμια μεγαλόφωνα στὴ μάνα μ' ἀνεβασμένο τὸν φερεϊζέ.

— Θὰ μοῦ δώσης διακόσιες δραχμὲς ποῦ θὰ μοῦ χρειαστοῦν γιὰ ἔξοδα στὰ γιατροσόφια, νὰ γειάνω τὴν κόρη σου. Τὸ γιατρικὸ τῆς κόρης σου ἐγὼ τὸ ξέρω μοναχά!

— Ὅχι! τῆς λέγει ἡ μάνα, καὶ ρίχνοντας τὸ βλέμμα της στὸ κόμισμα ποῦ καιγε μερνονυχτίς ἡ καντήλα ἀπάντησε. Ὁ Μεγαλόδυναμος κ' ἡ Παναγιά θὰ μοῦ γειάνουν τὸ παιδί μου.

Κι' ἔφυγε μυστηριώδικα ἡ χανοῦμ, ἐνῶ στὰ χεῖλη τοῦ κοριττοῦ ζωγραφίστηκε τρελλὸ γέλοιο.

Βασίλευαν οἱ ἀνοιξες, περνοῦσαν τὰ καλοκαίρια, ἔσβυναν τὰ φθινόπωρα, κ' ἔχανε ἡ γῆς τὸ πράσινο φόρεμα της. Πολλὲς φορὲς παραληλοῦσε— ἔλεγε ἡ μάνα της— μὰ μιλοῦσε καλὰ τὸ κορίτσι.

Ἡ φιληνάδες τοῦ κοριττοῦ, ἀκέργιο νοιώθων τὸ χωρισμὸ τῆς φίλης των, τῆς ἀγαπημένης των τῆς Μαρίκας, ὅπως τὴν ἐφώναζαν. Σὰν γειάνη ἡ Μαρίκα ἔλεγαν—καὶ πάντα μὲ συγκίνηση πρόφεραν τ' ὄνομά της — θὰ δώσωμε πάλι ἄλλη γιορτὴ τῆς Ἀνοιξης. Στὴ χώρα ἄλλως τε καρτεροῦσαν νὰ δώσῃ ἡ Μεγαλόχαρι τὴ χάρη της νὰ γίνῃ καλὰ τὸ κορίτσι, καὶ δοῦν οἱ καταθλιμμένοι γονιοὶ του, τ' ἀδέλφια του, νὰ λάμπῃ ἓνα χαμόγελο στὰ χεῖλη των. Σὲ κάθε γιορτὴ καὶ λιτανεῖι διπλὲς λαμπάδες ἄναβαν πρὸς χάρι της καὶ πάντα διάβαζαν εὐχές στὴν ἐκκλησιά. Καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα τὴν τάιζαν καὶ γιατρικὰ καὶ γνώσες σοφὲς καὶ χωρικὲς — ἔξω ἀπὸ μάγια καὶ βότανα — ἄκουγαν μὰ χωρὶς νὰ φέρνουν καὶ ἓνα ἀποτελεσμα.

Τὴν κάμαρά της σιόλιζαν νάνια ἀνθοδέσμες, ποῦ τῆς εἶναν μιά εὐωδιά — παρηγοριά στή ἄρρωστη ψυχὴ της.

— Καὶ τὸ κοριτοῦ σιὸ κρεβάτι εἶχε πότε-πότε συντροφιά τοῦ ἡλιου τὲς ἀχτίδες. Κρίμα στὰ νειάτα της ἔλεγαν ἢ γειτόνισες. Κρίμα στή Μαρίκα μας, ἐπιθύριζαν οἱ ἀπαισιόδοξες φίλες της. Μιά μέρα λέγει στὸν ἀδελφούλη της τὸν Ἄγγελο, ἓνα ὄνειρο ποῦ ἔβλεπε.

— «Τίχα ἤμουν στὴν Χρυσοπηγή, καὶ φοροῦσα τὴν μεταξένια ἄσπρη ῥόμπα μου, κι' εἶχα ἓνα μαῦρο, μὰ μαῦρο τριαντάφυλλο στὸ στήθος μου. Καὶ ὄλοι μὲ κύταγαν περιεργὰ γιὰ τὸ τριαντάφυλλό μου. Καὶ γίνονταν πανηγύρι. Καὶ μ' ἔβαλαν ἢ φιληνάδες μου νὰ σὺρω τὸ χορό. Σάφνον ἤρθε τρέχοντας ἀπὸ τὲς μαθάρες ἀντίκρυνα ἓνας νέος καρβαλάρης, κι' ἔβγαζε οπίσθε τ' ἄλογο του.

«Καὶ προσιάζει νὰ πάγουν τὰ τραγούδια, νὰ σωπάσουν τὰ βιολιά κι' λύρες.

Κ' ἔγινε ἔπειτα ἄφαντος, κι' ὁ ἡλιος ποῦ ἦταν πανώροχος τὴν ὠραῖκείνη κρύφτηκε πίσω ἀπὸ τὸ βουνό.

«Κι' ἄρχισε τὰ φουῶ ἔν' ἀγέρι ἄγριο.

«Κι' ἀπάνω στῆς Μιλξιάς τὸ σιγατί, ὁ νέος χωρὶς τ' ἄλογο μὲβλεπε καὶ γελοῦσε».

..... Καὶ τοῦλεγε τ' ὄνειρό της ἢ καϋμένη στὸ ἀδελφάκι της, καὶ ξελυγώνονταν στὸ κλῆμμα τὸ καψόπαιδο. Ἐνα ἀπομεσήμερο χειμωνιάτικο ἢ Μαρίκα ἐνοιωσε τὸν ἑαυτὸ της καλλίτερα. Ἔιθελε νὰ βγῆ ἔξω, νὰ χορτάση λιακάδα. Ὅσω ὁ βορορηῆς μοῦγκριζε ἄγρια, ὁ οὐρανὸς συννεφιασμένος, σιὰ βουνὰ χιόνιζε.

— Μαμά! καλὲ μαμά, θέλω νὰ παίξω πιάνο, φώναζε στὴ μαμά της.

Κι' ἔπεφταν τὰ δάκρυα τῆς μάνας ποιάμι ἀπὸ τὸ πρόσωπό της.

— Κάθησε παιδί μου στὸ κρεβάτι, σὰν γίνης καλά χερσὸ μου.

— Ὅχι μαμά, καλὰ εἶμαι θὰ πάγω στὸν Κῆπο! Ἄγγελέ! Ἄγγελε! — φώναζε τοῦ ἀδελφούλη της τοῦ μικρότερου. Ἐλα

νά σου πῶ "Αγγελε ! Καί πήγε ὅλη ἡ γειτονιά μὲ χαρὰς νὰ δοῦν τὸ πονεμένο κορίτσι, ποῦ ἀναλάμβανε τὴν ὑγεία του. Καί πήγαν ἢ φιληνάδες του ποῦ τοῦ εἶχαν φέρει μετεξέδες καί κρίνους καί τριαντάφυλλα. Καί πήρε ἓνα τριαντάφυλλο καί μαδοῦσε τὰ φύλλα του λέγοντας: ἀγαπῶ δὲν ἀγαπῶ, ἀγαπῶ δὲν ἀγαπῶ ἀγαπῶ ! Φώταξε θνησιώτερο στὸ τελευταῖο φύλλο τοῦ τριανταφύλλου. Κι' ἐπῆρε τὸ χέρι τοῦ μικρότερου ἀδελφοῦ της τοῦ "Αγγελου ποῦ τὸν ἀγαποῦσε περισσότερο. Τὸ χάιδεψε καί τὸ γλυκοφιλοῦσε. «Θά πάμε στὸ «Χρυσόστομο» νὰ δοῦμε τὴν παράστασι "Αγγελε :

«Θὶ κάμαμε κι' ἄλλη γιορτή, θάρθουν ἡ φιληνάδες μου ὄλες, καί τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς κυλιόνταν στὰ πρόσωπα τῶν παρρευριοκομένων.

Κι' ἔλεγε ἡ Μαρίκα: "Ε "Αγγελε ! "Αγγελε ! Θά....

Δὲν ἀπόειπε ἄλλη λέξι. "Ἐτσι ὄρθια σηκωμένη στὸ κρεβάτι, σὸν ἀγαλμα ἔμεινε κρατῶντας σφιχτὰ τὸ χέρι τοῦ ἀγαπημένου της ἀδελφοῦλης "Αγγελου μὴ ἐννοῶντας ν' ἀκολουθήσῃ τοῦ μεγάλου "Αγγελου ποῦ τὴν ἔπερνε βιαστικά.

Τὸ στόμα της δλάνοιχτο, σὸν νὰ καρτεροῦσε νὰποτελειώσῃ τὴ λέξι, καί στὰ μάτια της, — θαμπὰ τώρα — δειχναν τὰ ὄνειρα ποῦ σβύσαν. Πέθανε ! φώταξε μιὰ γειτόνισα, καί ὁ ὀδελφός της ὁ "Αγγελος ἔβγαλε μιὰ κραυγὴ, ἀδελφοῦλα μου κι' ἔπεσε λιπόθυμος πάνω στὸ κρεβάτι, μὲ τὸ χέρι του σφιγμένο στὸ ἀναίματο γαλακτόχρωμο χέρι τῆς ἀδελφῆς του, ἐνῶ κούτσουρο ἡ μίνα της κυλιόνταν στὸ πάτωμα, μὴ ἔχοντας τὴ δύναμι νὰ σηκωθῆ. Κι' ἀντήχησε ὅλη ἡ γειτονιά ἀπὸ τὸ θρηνηλόγι, τὸ βραδυνὸ ποῦ ὁ ἥλιος εἶχε προβάλει λιγόστιγμος ν' ἀποχαιρετίσῃ — τὴν κόρη ποῦ σβύσαν τὰ ὄνειρά της, καί τὸ μοιρολόγι στὸ πονεμένο σπιτί ἐσπάραζε καρδιές, ποῦ κι' αὐτὲς ἡ μοῖρες ποῦ γράψαν τὸ παραμῦθι ἐκλαίγαν, ποῦ ποτὲ δὲν ἐκλαίψαν στὴ ζωη τους.

Ντίγγ . . ντάγγ . . ντίγγ . . . γγούγγ ἀντηχοῦσαν πένθιμα ἢ καμπάνες, καί τῆς μεγάλης τὸ γγούγγ . γγούγγ σκέπαζε τὲς μικρότερες.

. Ἡ νεκροφόρα σέρνεται στὸ δρόμο τοῦ Ὀσοῦ Λου-
κᾶ, κι' ἀκολουθοῦν μὲ τὴ σειρὰ τ' ἀμάξια. Ντιγγ..... ντάγγ.....
γγούγγ.... ξανακτυπᾶν ἢ καμπάνες, καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνει ἡ ἡχώ.

Καὶ ὁ ἀγέρας τρεμουλιάζει παραδέροντας τὰ φύλλα τῶν
δένδρων τοῦ Κοιμητηρίου. Στὸ νεόσκαρφο χῶμα τῆς γῆς, — μιὰ
πιθαμὴ — ἐκεῖ μέσα κρύφτηκαν — ἀτίμητα μαργαριτάρια ἐμορ-
φιάς καὶ χάριος.

Καὶ κάθε ποῦ ἡ καμπάνα τοῦ Ὀσοῦ Λουκᾶ ξανακτυπᾶ σὲ
καινούργιους πελάτας τὴ πέγθιμη νότα ἢ ἡχώ ὀλόγυρα καὶ τὰ
ἔδονδρα τοῦ Κοιμητηρίου ἐπαναλαμβάνουν γιὰ τὴν κόρη.

« μὴ, μὴ, μὴ τὸ τοῦ της πέρνεις !
μὴ, μὴ, μὴ πάνου της γέρονεις
τὸ φιδόμαλο κεφάλι,
σηκω τὴν, κι' ἀγάλι — ἀγάλι
βάλτηνε νὰ κοιμηθῇ
μεσ' στὸ μνήμα τὸ βαθύ ! »

Χανία Κρήτης Φεβράριος 1921

ΠΡΟΣΕΧΩΣ «ΧΑΛΕΠΙΑΝΟ ΜΠΟΥΚΕΤΟ.»

ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΟΣ!

—Χαρισμένο στον φίλτατο αρχισυντάκτη της Σμυρναϊκής «*Εστίας*» *Άγγελο Αϊθέρα*—

Ἄπο τὴν Ἀνατολὴ τὸ φῶς, ἀπο τὴν Ἀνατολὴ τὰ γράμματα.
Ποίησις - φιλολογία - τέχνη τοῦ λόγου.

Ἔτσι γνωρίσαμε τὴ Σμύρνη, ὅσοι ἔλαχε νὰ τὴν ἀπολαύσομαι σ' εὐτυχισμένες μέρες.

Ἡ Σμύρνη στὴ δημοσιογραφικὴ ἐξέλιξι, ὅσο καὶ στὴ ποιητικὴ, ἢ φιλολογικὴ, ἔχει μεγάλο τάλαντο ποῦ τ' ὁμορφίνει περισσότερο ὁ αἰθέριος οὐρανὸς τῆς Ἰωνίας ποῦ δίνει τὴν μαγικὴ δύναμι στὸ Σμυρνηδὸ φιλόλογο.

Ἄν δὲν περνᾶ τὴν Ἀθήνα, δὲν ὑστερεῖ ὅμως λιγότερο. Καὶ στὰ χρόνια τῆς σκλαβειᾶς ποῦ ὁ ποιητὴς γράφει

«*Ἐπάνανθε μας ὁ οὐρανὸς περνᾶ; Μιᾶς μύρας εἶναι οἱ τύρανοι χαλάζι, νικητρά ἢ ἑσπεριὰ παντοτεινὰ*»

ὁ τύπος τῆς Σμύρνης φάνηκε στὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς του. Δὲν τρόμιαζε ποτὲ ὁ τύπος τῆς, τῶν Βαλῆδων τὲς φοβέρες, καὶ ὀργόνωντας μὲ ἐπιμέλεια τὸ χωράφι, τούδωκαν πλούσιο καρπὸ. Κι' ἀνέτειλε τὸ πρωῖνὸ τοῦ Μάη, ποῦ ὁ ποιητὴς ἐμπνεύστηκε τὸ στοῖχο «*πὶὸς τῶλπιζε τῆς Σμύρνης τῆς Πεντάμορφης, τὸ γαλανὸ ἀκρογιάλι, Ἑλληνικῆς Ἑλευθεριᾶς σημαία νὰ προβάλλη;*»

Κι' ἐλευθερώθηκαν ὅλοι, ὅσοι ἔζησαν καὶ γενήθηκαν κάτω ἀπὸ τοῦ Ἰωνικοῦ Οὐρανοῦ τὸν πέπλο. Σκλαβώθηκε ὅμως ὁ τύπος τῆς. Κι' ἐνοιωσε πρωτόφανη τὴν βαρβαρῶσυνή τῆς καινούργιας σκλαβιάς, ποῦ στὸ Ρωμέϊκο λέγεται **Δ ο γ ο κ ρ ι σ ί α**.

Μ ἢ Ρ ο τ ἰ α. τί ἐπαθάν ἢ ἐφημερίδες. Ἦταν τόση ἀπαίσια, ἀσχημη, ἀγρία ὥστε καὶ μὲ ὄλη τὴ διάβα τοῦ καιροῦ δὲν θὰ τὸ λησμονοῦν ἰδίως ὅσοι ἔγραφαν σὲ ἐφημερίδες. «*Α!*—βρὲ ἀδερφε—ἔλεγε ὁ αἰώνιος παραπονιάρης διευθυντῆς—ἦταν καὶ ἡ Τούρκικη. Μὰ πόσες φορές ξεγελώντας τοὺς ἀγάδες περνούσαμε ἀπὴ-

γορευμένας ειδήσεις. Τότε στο Κρητικόν ζήτημα ή λογοκρισία είχε απαγορεύσει και τή λέξι ακόμη Κρήτη. Και όμως μιὰ χαρά τωπέρασα στην έφημερίδα. Μου τηλεγραφοῦσαν από τήν Ἀθήνα πὼς ή Μεγαλειοτάτη ανεχώρησε εις Κρήτην. Και γὼ τὸ πέρασα μένα θαυμάσιο τρόπο. ἔγραφα. «Ἀθῆναι. Σήμερον ανεχώρησε εις Μεσόγειον ή Α. Μ. ή Βασίλισσα Ὀλγα ὅπως διέλθῃ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα παρὰ τῷ Υἱῷ της». Και ἦτο ὁ Υἱὸς της Ἀρμοστής Κρήτης, ὁ Πρίγκηψ Γεώργιος. Ἐνῶ τώρα εἶν' ἀπελπισία. Πόσο ἀξιολύπητοι οἱ Σμυρνηοὶ έφημεριδογράφοι. «Τρομερόν! ἐπανελάμβανε ἄλλος, και εις δλα τὰ σαλόνια, στὲς Λέσχες ὁ θόρυβος γιὰ τήν κυρὰ Ἀναστασία. Νὰ πεδεύονται ὥρες οἱ στοιχοιθέται νὰ διορθώσουν τήν ὕλην τῆς έφημερίδος και νὰ γίνετται ἀχρηστος ἀπὸ τήν Μαντάμ Ἀναστασί. Οἱ έφημεριδογράφοι εἶποι ἀνάστατοι Ἐναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς έφημεριδογράφους ἐγνώρισα. Τὸν λέγανε Ἄριον. Μὴ ρωτᾶτε πὼς ξέπεσε στὴ Σμύρνη. Τὸ γαλανὸ καράβι τὸν ἔβγαξε ἕνα δειλινὸ στὴ Σμύρνη. Και πρὶν ἀκόμη προκάμει νὰ τὴν δῆ, ἐγύρισε ὄλην τήν ἔσω Ἀνατολήν. Και σὲ κάμποσους μῆνες ξανάρθε στὴ Σμύρνη. Ἔστειλε τὲς ἐντυπώσεις του στὴ Ἀμερικὴ σέμιὰ Ἑλληνικὴ έφημ. τῆς Ν. Υ.

Ἐνα μεσημέρι γνώρισε ἕνα Σμυρνιὸ έφημεριδογράφο, ἐκεῖδανανάς στὸ ντουρσιέκι, τοῦ τὸν σύστησε ὁ Μπάρμπα — Δημητρός. ἄς εἶνε καλά, τὸ καλόκαρδο γεροντάκι τῆς Σμύρνης.

Ἀπὸ τῆ τσέπη τοῦ φίλου μας ξεπρόβαλαν τὰ χειρόγραφα. πολεμικὲς σελίδες.

Κί' ας εἶνε καλά. ὁ Σμυρνηὸς τὰ ἐδέχθηκε. και τὸν πῆρε ἐπίτιμο! συνεργάτη του. τακτικὸς κάθε μέρα ὁ Ἄριος. Ἐγραφε ἄγνωστες σελίδες τῆς πολεμικῆς ζωῆς, παρμένες με τήν ἴδια του τήν ἔμπνευσι, ποῦ τοῦδινε — ὄχι τὸ Ἀττικὸ ἀλάτι! ἀλλὰ ἐκείνη ἢ ἄλλος ἔμπνευσις τῆς ζωντανῆς ἱστορίας.

Κί' ἔγραφε τακτικὰ ὁ φίλος μας, μὰ ποτέ του δὲν παρέλειπε σὲ συνομιλία νὰ ἀναφέρνῃ μ' ἀποτροπιάσι τ' ὄνομα τῆς Μαντάμ Ἀναστασί. Τί ἀπαίσια αὐτὴ ή Λογοκρισία, και τί ὄνειρα δὲν ἔσβουνε, τί κόπους δὲν πετοῦσε στὸ καλάθι! Πόσες φορές δὲν ἔκοψε τὴ φόρα τοῦ φίλου μου γιὰ τὸ Οὐσάκι. Ἡ λύπη του όμως

ήταν μεγάλη όταν ένα άρθρο, διότι όταν είχε κανείς έφημεριδογράφος, γρήγορα καταλαμβάνεται από δοξομανία, δεν τρωει ποτέ να προβάλλη στη στήλη της έφημερίδος. Δεν απέλπισα ποτέ ο φίλος μας. Καί κάποιον άλλο πρωί του Νοέμβρης, ένα του άρθρον τὸ περνούσε με τὸν τίτλον «Ὡς εὖ παρέστης Ἀρχηγέ.»

Ἡ χαρά του ήταν ἀπερίγραπτη πετούσε τρελόχαρα για τὸ κατόρθωμα του.

Ἐξόδευσε ἀρκετὲς «μπάγκα-νότες» για τοὺς φίλους νὰ κεράση, κ' ἐπειτα πήγε στοὺς Ἀσωμάτους κ' ἀναψε μιὰ λαμπάδα στὸν ἀρχάγγελο Μηχαήλ. Ἀρχάγγελε Μηχαήλ! τοῦ εἶπε, ἕνας Μηχαήλ πρέπει νάχη σπαθί. Ἡ εὐχὴ ἡ ὅΜὴ Ροτᾶς, ποιός! Καί σὰν ἔσβυνε ὁ χειμῶνας κῆρθε ἡ ἀνοιξί ὁ φίλος μας χάνονταν ἀπὸ τὴ Σμύρνη, ἀπὸ τὴν έφημερίδα.

Εἶν' ἡ ἀλήθεια πῶς ἡ έφημερίδα ἔχανε ἕνα καλὸ ρεπόρτερ, μὰ καί μετς ἕνα καλὸ φίλο. Πόσα δὲν μᾶς διηγῶνταν ἀγνωστα τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Εἶχε ἡμερολογιακὸ μνημονικὸ του, τόσα ποῦ ἀποτελοῦσαν ἐλόκληρο μυθιστόρημα. Ὑπῆρχαν ἀπόκρυφα τοῦ Θεάτρου Σμύρνης, τὴν παραλιακῶν κέντρων, πολλὰ ποῦ καθημερινῶς στόλιζαν τὴν έφημερίδα.

Λίγος Νιρβάνας, λίγος Ξενόπουλος, λίγο ποιητής, εἶχε ὁ φίλος μας πλούσιο ρεπορτάζ, ποῦ τὸ σκορπούσε καλιεργώντας το τακτικά.

Δὲν ξανάκουσα πιά γι'αυτὸν τὸν μυστήριον, μὰ θάνατι πούθενά κρυμένος στῆς ἀνθρωπίνης παραδοξότητος τὰ μυστήρια. Κρύβει τόσα πολλὰ ἡ παραδοξότης τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε ὁ Ἄριος ὁ φίλος μου ὁ έφημεριδογράφος, νὰ ζητῆ καί δόξες συγγραφέως καί ἀπονομῆν Ἀριστείου!

ΚΟΚΚΙΝΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

— Εἰς ἀνάμνησι τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγῶνα, 16-18—

Καὶ μένε Δωρόθεε. Μιὰ τραγική θὰ πλέξω γύρω Σου ἱστορία. Ἀπὸ τὴν παληκαριά σου θὰ πάρω δύναμι. Κι' ἀπὸ τὰ τραγούδια σου, τοὺς ἀμανέδες σου, ποῦ ἀντηχοῦσαν τόσες βραδεῖες, —βραδεῖες μαῦρες ἀπαίσιες—βραδεῖες κόκκινες φεγγαρόλουστες, —τὴν ἔμπνευσι.

Ἐκεῖνο τὸ πρωῖ. Τοῦ Μάη τοῦ φονηᾶ τὸ βροχερὸ πρωῖ. Στὸ Ταμπλέτ· δίπλα τῆς Χούμας. Θυμᾶμαι τὴν κακιά τὴν ὥρα. Ἐνα, τοιγάρου φουμαίρονταν σὲ δέκα στόματα. Ἐκεῖνο τὸ τοιγάρου! τὸ ροφοῦσες ἡδονικά, μὲ τὸ θεργιακλίχι σου. Κι' ἔβαλες νὰ τραγουδήσης τοὺς ἀμανέδες σου «... Ἀμάν... ὄντας θὰ γύρω στὸ Τσεσμέ... ἀααμάν». Σ' ἀκούγαμε ἀπολιθωμένοι. Καὶ θυμηθῆκαμε κι' ἔμεις τὰ σπίτια μας. Σὰν τί νὰ λέν οἱ δικοὶ μας; τί καρδιοχτύπια! καὶ τί πόνοι! τί δάκρυα! τί ξενύχτια! καὶ τί ταξίματα στοὺς Ἄγιους! Κι' ἔτραγουδοῦσες... «ἀμαααάν... νὰ διῶ τὴ μάνα μου νὰ μὲ φιλή... νὰ διῶ τὴν ἀδε...» δὲν τὸ ἀπόειπες. Κι' ἂν τὸ ἀπόειπες δὲν τὸ νιώσαμε. Ἡ στρίγλα ἢ «ἐγκαιροφλεγῆς» βσσασσις, γγλιάγγ—ντοῦπ.

Κ' ἔπειτα; Παραδαρμένος ἀγνώριστος ἐσὺ. Κ' ἔμεις καταλασπωμένοι μπαρουτοκαπνισμένοι. Μόνο στὸ στόμα σου τὸ τοιγάρου σου, ποῦ τὸ ρωφοῦσαν δέκα θεργιακλήδες ἀναμένο ἀκόμα. Σβυστὸ τὸ στόμα σου. Σβυστὴ ἢ ψυχὴ σου. Κι' ἀνοιχτὰ τὰ μάτια σου.

Κι' ελεγεσ τοῦ Θεοῦ, ἀγριοκύταζες τὸν οὐρανό: γιατί; Γιατί Δωρόθεε δὲν σ' ἀφηκε νὰ πῆς τὸν ἀμανέ σου, νὰ χορτάσουν τὰ λαρύγγια σου τὸ τοιγάρου... νὰ δῆς τὴν ἀδελφὴ σου; Γιατί; κανεῖς δὲν μᾶς μιλάει. Μόνο ὁ οὐρανὸς κλαίγει ἀργά—ἀργά, καὶ ἡ κανονιὲς ἄδικα τραντάζουν νὰ σὲ ξυπνήσουν. Κοιμήσου μὲ τὰ φιλιὰ μας.

Ηταν δειλινὸ καλοκαιριάτικο. Χαλάστρα τὸν ἐχτρό. τὸν διώξαμε μακριὰ τοῦ Μάη τοῦ Φονηᾶ τὲς πρωινές. Κι' ἤρθαν τὰ γράμ-

ματα. Κι ἔσβυναν τὰ καρδιοχτύπια. Ἐμεῖς γιὰ τοὺς δικούς μας, ἐκεῖνοι γιὰ ἡμᾶς. Κ' ἦταν ἕνα γράμμα τοῦ Δωρόθεου ἀπὸ τὴν ἀδερφή του. προσφυγοπούλα στὴ Μυτιλήνη. Καὶ τοῦ ἔγραφε

Τοῦ γράψε δυὸ μῆνες γράμμα του νὰ λάβῃ· νὰ πάρῃ ἄδεια νὰ πάῃ. Ὁ Κώστας τῆς (ἄνδρας τῆς) πέθανε. Ὁλομόναχη μὲ τὸ μωρό τῆς. «Ἡ μάνα σου σὲ φυλάει πονετικά φιλιὰ. Ἔλα γιὰτὶ σὲ καρτεροῦμε.....»

Ἄν ἤξευρα τὰ δάκρυα σου καὶ τὸ πόνο, ἀδερφή τοῦ Δωρόθεου. Τοῦ φίλου ποῦ δεκατέσσερες μῆνες μαζὺ ξεροτρώγαμε τοῦ πόλεμου τὲς μπόρες, θὰ παίρνα τὰ δάκρυα σου, νὰ ράνω τοὺς τάφους ὄλων τῶν παληκαριῶν. θὰ παίρνα ἄγρια λουλούδια καὶ θὰ τὰ βουτούσα στὰ δάκρυα σου. Καὶ θὰ τὰ βανα πάνω στὸ τάφο τοῦ ἀδερφοῦ σου, τοῦ πονεμένου φίλου μας.

Ἀπὸ κάτω στὴν ἰτιά, στὸ νερόμυλο τῆς Λούμνιτσας, στὸ δρόμο τῆς Χούμας. Ἐκεῖ εἶν ὁ τάφος τοῦ ὁμοφροστολισμένος. Κάθε βράδυ σηκώνεται κι' ἀδράχνει τὸ ντουφέκι του, καὶ ζώνεται τὲς μπαλάσκες του· καὶ φυλάγει σκοπός. Ἀντίκρυα βαθεῖα τὰ βουνὰ τῆς Βουργαρίας. Καὶ στέκεται Αὐτὸς αἰώνιος σκοπὸς λέγοντας «ἐδῶ εἶμαι» Πονεμένη ἀδερφή του! Δύστηχη γυναῖκα! Τὸ Σταυρὸ ποῦ ἔσουστείλαν, δείχνε τον παντοῦ. Φυλαχτόσου αὐτός. Τοῦ ἀδερφοῦ μου τοῦ Δωρόθεου, εἶνε νὰ λές. Κι' ὁ κόσμος μ' εὐλάβεια θὰ σὲ προσκυνᾷ περήφανη ἀδερφή τοῦ τιμημένου ἀδερφοῦ σου.

*Δωρόθεος Τσιμελῆς Μικρασιάτης ἐφορευτὴ τῆν 19 Μαΐου 1918
πρωτῶ, δεξιὰ τοῦ Σκρᾶ εἰς τὸ Ταμπλέτι.*

Εκεῖνο τὸ φθινοπωριάτικο πρωτῶ.

Ἐκείνη τὴν κόκκινη μέρα, τὴν αἱματόχυτη.

Στὰ στοιχειωμένα φαράγγια τῆς Δοϊράνης, στοῦ Μπέλες τ' ἄγρια τὰ κατσάβραχα. Στῆς Δοϊρανίτικης λίμνης τὲς ἀκρολιμνιές.

Ἦσουν παληκάρι καφόπαιδο Κρητικόπουλο. Πῶς ἔτρεχες!

Ἦσουν βιαστικός, βιάζοσουν τόσο πολὺ. Κι' ἔτρεχες. Κι' ἔτρεχαν μαζὺ σου καὶ τὰ παλληκάρια σου.

ἤρθες ἀπὸ κοντά μας καὶ μᾶς ρωτοῦσες. ἀποῦναι ὁ θάνατος; Τὸν ζήλεψες, καὶ τὸν εὔρηκες τόσο ἐνδοξα. Μ' ἔλα τὰ παληκάρια. Κάτω ἀπὸ τοὺς ἀγριοπλατάνους τοῦ Ντοβᾶ-Τεπέ, ἀπὸ τὰ φειδερὰ πολυβόλα. Ἔτρεχες, ἔτρεχες. Κι' ἐφθάσες ἐκεῖ ποῦ ἴθιλες στῆς Δόξας τὸ Παλάτι ἀθάνατο Κρητικόπουλο.

**Υπολοχὰς Ἀνυφαντάκης (Ἡρακλείου)
Ἰφονεύθη 5 Σεβρίου 1918. Δοῖράνη—Μπέλες.*

Σκοτώθηκε ὁ συνταγματάρχης. Τρεῖς φορές τὸν κινήγησε ὁ χάρος. Ἀγριοπάλευαν τόσες ὥρες. Καὶ σὰν τὸν εὔρηκε ἀδύναμο, πληγωμένο στὸ φορεῖο ἀπάνω τοῦδωκε τὴν ὑστερνή! Σκοτώθηκε ὁ συνταγματάρχης; Ὅχι δὲν σκοτώθηκε παιδιά. Κάποιο δειλινὸ στῆς Λούμνιτσας τὰ ἐρείπια μᾶς τ' ὠλεγε. «Δὲν σκοτώνονται οἱ ἥρωες, ζοῦν αἰώνια δοξασμένοι». Τὸ σύνταγματῶν εἶχε σκαρφαλώσει ψηλὰ στὲς ἀκρόρειες τῶν βουνῶν, πετοῦσε πανύψηλα στὸν οὐρανὸ νὰ βρῆ τὸ Καπετάνιο του, τὸν Ἀθάνατο.

Συνταγματάρχης Μανωλάκης Σεπτέμβριος 1918 Δοῖράνη

Απόψε ἐβλεπα ἓνα ὄνειρο παιδιά. Ὁ λοχαγὸς τῶλεγε στὰ παληκάρια του. Πῶς παντρεύομαι μιὰν ἄλλη κόρη ἀπὸ τὴν μνηστή μου τὴν Ἀνδρονίκη, ἄγνωστη μου, ποῦ πολλὲς φορές δὲν θυμάμαι ποῦ τὴν εἶχα δῆ. Ἦταν ὁμορφὴ ἴδια νεράϊδα. Εἶχαμε ἓνα ἔρωτα, μιὰ ἀγάπη, μούδινε φιλιά. Τί νᾶναι αὐτὸ τὸ ὄνειρο παιδιά; Νὰ παντρεύομαι ἀφοῦ ἐκεῖ κάτω μὲ καρτερεῖ ἡ Ἀνδρονίκη μου; Ὅνειρα! δὲν βαρεῖστε βρὲ παιδιά! Σὰν ἀδέρφια ἔλοι, τοὺς μιλοῦσε ὁ Λοχαγὸς Κι' ἓνας γέρος ἐπεδρος ἀκουμπισμένος ὄξω ἀπὸ τὸ ἀμπρί, δακρῦζοντας ἀφήκε δύο λέξεις νὰ ξεφύγουν ἀλοῖ στὸ παληκάρι. — Καὶ μὲν Ἑλένη, ἀπόψε ἐβλεπα ἓνα ὄνειρο. Ἡ μνηστή τοῦ Λοχαγῶ ἡ Ἀνδρονίκη τῶλεγε στὴ φιληνάδα της τὴ Ἑλένη σένα παραθαλάσιο χωριὸ τοῦ Μωρηᾶ. «Σένα περιβόλι βρῖσκομαι». Ἦμασταν τόσες φιληνάδες καὶ μαζεύαμε ἄνθη. Ἐγὼ ἄφωνα τὲς βιολέτες καὶ τὰ γιούλια καὶ μᾶζευσαν ἄγρια λουλούδια Κι' εἶχαν ἀγγάθια, μάτωναν τὰ χέρια μου, κ' ἐβγαζαν αἷμα. Θάχω γράμμα ἀπὸ τὸ Νάχη.

..... Ἡ πόρτα χτύπησε τὸ γράμμα ν' ἤρθενε. οἱ φιληνάδες

της συνέφεραν τὴν μνηστὴ τοῦ Λοχαγοῦ ἀπὸ τῆ λιποθυμίας της.

..... Ἦρθε τὸ γράμμα. Ὁ Λοχαγὸς σκοτώθηκε! Στὸ τάφο του ἐπάνω ἀγρία λουλούδια φυτρώσαν, κι' ἀγγάθια. Μοσχοβολᾶνε περισσότερο κι' ἀπὸ γιούλια καὶ μενεξέδες, γιατί ἔχουν τὴν μυρωδιὰ τὴν ἰδανικὴ. Στὰ μαῦρα ντυμένη τοῦ Λοχαγοῦ ἡ Μνηστὴ τ' ὄνειρο ξηγάει, μὲ ματωμένα δάκρυα.

Καψόπαιδα! τί σᾶς ἦταν γραφτό. Δὲν ἦταν λίγες ὥρες ποῦχαμε γνωριστῆ. Γινήκαμαι φίλοι, μιᾶς ἰδανικῆς φιλίας φίλοι. Εἴμασταν κουρασμένοι. ἀπὸ τοῦ γυλιοῦ τὸ βάρος, εἴμασταν διψασμένοι. ἀπὸ τῆ μεγάλη πορεία. Καὶ τραγουδῶντας βαδίζαμε.
σαν πεθάνω μὲ στὴ μάχη τοῦ πολέμου τῆ φωτιά..

καὶ προχωρούσαμε πάντα σιγομιλῶντας. Τί μυστικά δὲν εἴπαμε, τί ἀγάπες δὲν φτερούγιζαν γύρω μας! Καὶ ὡς τόσο ἀνεβαίναμε τὸν ἀνήφορο τῆς Βορέμιτας γιὰ τὴν Λούμνιτσα. Διψασμένοι σταθήκαμε σὲ μιὰ βρύσι σένα παλάτι μεγαλόπρεπο γιὰ μᾶς. Διψασμένοι σβύσαμε τὴ δίψα μας σταθάνατο νερὸ τῆς κρήνης. Κι' ὀήλιος ἔριχνε χρυσάχτιδα. καὶ βαθεῖα τὸ 560 πρόβαλε, τὸ στοιχωμένο βουνὸ. Κ' ἐζήληψε τὴν νιότη σας τῆ λεβεντιάμας. Δυὸ ἔριξε, δύο στρίγλες πεδινές ποῦ ἀνεμοσφυρίζοντας ἤρθαν στὸ μέρος μας.

..... Χλώμιασε ὁ ἥλιος ἡ βρύση χάθηκε, καταστράφηκε τὸ παλάτι ποῦ σβύσαμε τὴ δίψα μας.... Τὰ δάκρυα μας τώρα τρέχουν σὲ Σᾶς—δύο καψόπαιδα—ἀγνωστα παληκάρια.

..... Κουρελισμένα πτώματα, ποῦ φρίκιασε ὁ ἥλιος στὴ θωριάσας. Δίπλα στὴ βρύσι συντροφιά της, θὰ μαρτυράτε τὸ μαγεμένο νερό της, σκοτώνει! μὴ πιήτε διαβάτες.

Επῆρα τὸ γράμμα σοι ἀδελφῆ μου.

Κι' ἐνίωσα τὴν φλόγα τῆς εὐγνωμοσύνης μέσα στὰ ἄτριωτὰ φυλοκάρδια μου.

Καὶ μοῦ γράφεις τόσα πολὰ-τόσα ὥρατα! Ὅμοσφα πράγματα ποῦ με παρηγόρησαν στὴν μεγάλη μοναξιά μας. Κεῖπῆρα καὶ τὸ δέμα σας. Μοῦστείλες τόσα δῶρα σοκολάτες σιγάρα, μαντήλια καὶ

τὸ βιβλίον *ΕΚΕΙΝΗ ΛΕΝ ΑΠΗΝΤΗΣΕΝ*. Πόσο ὁμορφο τῶ-
βροηκα. Τὸ διαβάζω μὲ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ λόχου μου. Ὁλόγυρά μου
μαζεύονται καὶ τοὺς διαβάζω τὰ ποτεμένα γράμματα τοῦ Παύλου.

Μαραίνομαι σιτοῦ Παύλου τὲς ἀγάπες. Καὶ κακίζω τὴ Διάνα τὴν
ἀκατάδεχτη ποῦ δὲν ἔγραψε δύο λέξεις σ' ἐκεῖνον ποῦ πάντα τῆς
ἔγραψε.

Τὶ ὁμορφα καὶ τὰ μαντηλάκια. Γαλανόλευκα· γυλακτά μου θάνατι
Κι' ἐγὼ ὁ δύστηνος τί νὰ σοῦ στείλω; Τί ἔχομε μαῦρες νύχτες
σκοτεινές· αἱματόχυτα προωινά· κόκκινα δειλινά. Δειλινά—ποῦ σάν
τοῦτο—ὁ ἥλιος ζωγραφίζει σιτὸν οὐρανὸ μιὰ πυρωμένη φωτιὰ κοκ-
κινόλαμπη στὸ κρότο τῶν κανονιῶν.

Ποιὰ μου ὑποχρέωσις θά λείψη ποτὲ ἀπὸ τὲς καλωσύνες σας
ἀδελφῆ μου;

Τὸ φανταράκι τῆς γραφῆς στὴν Ἀδελφοῦλα του τὴν ἄγνωστη, μὰ
ποῦ συνέδее ὁ ποιὸ ἱερὸς δεσμὸς τὴν ἀδελφικὴ ἀγάπη των.

Ενα δειλινὸ ἔσβυσε ἡ Νεότης. Κι' ἄρχισαν σιγὰ σιγὰ νὰ μα-
ραίνονται τ' ἄνθη. Μόνο ἄγρια λουλούδια βρίσκονταν σπαρμένα
δῶ καὶ κεῖ, ἀπομεινάρια τῆς πυρορρωμένης γῆς. Ὁ Ἀλέκος μας,
ἀγάπησε μιὰ αὐλὴ ἀγαπητικιά καὶ πῆγε μαζὺ τῆς.

Χρόνια τὴν γύρευε. Δοκίμασε κάποτε στὰ 12 νὰ τὴν βρῆ·
πόσο τὴν κυνηγοῦσε! Τούφευγε πάντα αὐτὴ, σάν πουλι πετάμενο·
τὴν κυνηγοῦσε αὐτός. Στὰ 15 πῆγε νὰ τὴν βρῆ στὴν Καλίπολι,
στὰ Δαρδανέλια. Τούφευγε πετώντος. Ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ πῆγε
στὴ Δύσι. τὴν κυνήγησε σὲ ἔλη τὴ Γαλλία. Ἐτρεξε ἀπὸ τὰ
παράδοξα σοκάκια τῆς Μαρολίας πέρασε τὰ Παριζιάνικα βου-
λεβάττα, ἔφτασε στὴν Λεγεῶνα.

Τὴν κυνηγοῦσε τὴν ἀγαπητικιά του σὲ ἔλη τὴ Λωραίνη.
Ἦταν ἐκεῖ κάτι δειλινὰ τραγικά, κάτι βράδουα κόκκινα, κάτι
νύχτες στοιχωμένες; Κάτι λαγκάδια γιομάτα αἷμα ἀδελφικό,
ἙλληνοΓαλλικό.

Καὶ σάν Νεράιδα φτεροῦγιζε ἡ Γαλλίδα Νικήτρια Ἰδέα φτε-
ρουγίζοντας στοὺς Ἑλληνας καὶ κράζοντας ἀλόγ-ανφάν

Ὁ Ἀλέκος μας. Ἔτρεχε νὰ βρῆ τὴν ἀγαπητικιά του. Νά, ἐκεῖ κάτω στὴ Μακεδονία γράφονταν ἡ τραγωδίες.

Ἐκεῖ φτερούγιζε ἡ ἀγαπητικιά του. τὴν κυνηγοῦσε τόσο καιρό.

Ἐνα πρωτὶ τὴν φίλησε. Τὸ δειλινὸ τὸν πῆρε μαζί της ἡ ἀγαπητικιά. Ὁ Ἀλέκος μας πέταξε μακριὰ μὲ τὴν ἀγαπητικιά του τὴν Δόξα.

(Ἑπιτολογὸς Ἀλ. Ρωμανιάς Δοξάνη Σεπτέμβριος 1918)

Στὲς τραγικὲς σελίδες τῆς Ἱστορίας ἄς γράψω συντάχτη τῆς μελούμενης ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἰδέας, καὶ τοῦ Γιώργου τοῦ γερακιοῦ τῆς Τζένας τὴν ἱστορίαν. Ἐνα βράδυ τοῦ Ἀπριλῆ ἔπαιρνε σημάδι ἓνα βλήμα στὸ δεξιὸ τοῦ μάγουλο ποῦ τὸν ἔκανε ἄσχημο. Δὲν παραπονέθηκε γι'αυτό. Ἐνα πρωτὶ, τοῦ ἴδιου μῆνα, καὶ λίγες μέρες μετὰ, στὰ στήθη του δέχτηκε «ξόδεσμα» τῆ βουλγαρικῆ τοῦ μάουζερ σφαῖρα. Δὲν παραπονέθηκε. Τὴν ἴδια μέρα ἡ πεδινὴ ποῦ ἔπεσε μέσα στὸ ἄμπρις τοῦ κλεψε τὴν ἀλοή, καὶ τὸ ἄμοιρο παιδί, δὲν σοῦ παραπονέθηκε πῶς ἔγινε ἄσχημος, σημαδεμένος, κωφός, καὶ τὰ δάκρυα ποῦ τοῦ ξέφυγαν ματωμένα στὸ πρόσωπο ποῦ κύλισαν, ἄθελα τοῦ ξέφυγαν Κ' ἔπειτα καὶ πρὶν ἀκόμη ὁ μῆνας διαβῆ, καὶ πρὶν τὸ ἄμοιρο παιδί φύγη πίσω νὰ κλαίῃ τὴν μοῖρα του — καταραμένη γραφειοκρατεία — χαρτοκρατεία! — ἡ λάμψη τῆς δρειβατικῆς τοῦ παίρνε — ἡ στρίγλα — τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ τοῦ μάτωνε τὸ πόδι. Καὶ δὲν παραπονέθηκε τὸ ἄμοιρο παιδί, ὅσο κι' ἂν κλαίγαμε ἐμεῖς τὴν φρικτὴν δυστυχία, ὅσο κι' ἂν τούτρεχαν ποτάμι τὰ δάκρυα, ἀπὸ σβυστὰ βλέματα, δεκαοχτὼ Ἀπριλῆδων παληκάρη, οὔτε πῶς εἶνε, κωφός-στραβός-πληγωμένος, ἀνίκανος. Παραπονάται γράψε τὸ ἱστοριογράφε τοῦ μέλλοντος, πῶς ἡ πολιτεία, ἄστοργα τοῦ φέρθηκε, καὶ τὸν παραδέρνει ἡ Κρατικὴ ἀμεριμνησία, αὐτὸν ποῦ ἔλα του τὰ μαργαριτάρια, τὰ ἀτίμητα τᾶδωκε γιὰ νὰ λαμπρύνῃ τὸ Κράτος.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

—Τὸ χαρίζω στὸν Γιαννιώτικο Τύπο.—

Πέντε χρόνια ἔλειπα σωστοὺς πέντε χρόνους εἶχα νὰ πατήσω τὸ χῶμα τῆς γῆς ποῦ μεγένησε. Ἄραξε τὸ καράβι περιῶντας δλόγηρα ἀπὸ τὸ Ἄκτο στὴν Πρέβεζα. Πρωτὶ ἦτανε τὸ ἑσώλογο τῆς Πρέβεζας χτυποῦσε ἐνῆα πρωτὶ. Σὰν πάτησα τὴν Πρέβεζα ἐνοιώσα μιὰ χαρὰ μεγάλη ἤμουνα ἀκελετός. Μ' αναρωτικιά ἄδεια ἀπὸ τὴν Ἄνατολὴ ἐρχόμουνα. Ἡ καζάντιαμου, ἕνα σημάδι, πιὸ πλούσιο καὶ ἀπὸ τὰ φλωριά τῶν πλουσιωτέρων.

Καλοκαίρι. τὶ ὤμορφη ἢ Πρεβεζιανικὴ ἐξοχή! Ἐκεῖ στὸν ἐλαιῶνα, στὴ Νικόπολι. Μοῦδινε καινούργια ζωὴ ὁ ζέφυρος τῆς ῥεματιᾶς τοῦ Λούρου. Εἶναι κάτι βραδυνὲς βραδύσεις, μὲ τὸ ἀσηματὸ φεγγάρι.

....Με τ' αὐτοκίνητο τώρα πᾶμε στὰ Γιάννινα. Πίσω του ἀφίει σύννεφα δλόκληρα σκόνης. Τὰ παλιοκαιρικὰ ἀμάξια μὲ τὰ 6 καὶ τὰ 8 ἄλογα, χάθηκαν στῆς νεωτεριστικῆς μεθόδου τὰς ἐξελίξεις.

Τὰ βουνὰ τοῦ Ζαλόγγου μεγαλόπρεπα πανύψηλα. Τὸ «ὀτομπομπιλ» τρέχει σὰν γεράκι. Σὰν κινηματογραφικὴ ταινία προβάτῳσες ρεματιᾶς τόσα λαγκάδια τόσα βουνὰ, γεμάτα δόξες. Ὁ ἀέρας μᾶς χτυπᾷ κατὰμοντρα δίπλα στὸ σωφέρ. Καὶ χάνονταν γοργότερα τόσα ὄμορφα τοπεῖα ἢ Νικόπολις, τὸ Κάστρο, τοῦ Ζαλόγγου αἱ πλαγιὲς ὁ Λούρος, τῆς Φιλιπιάδος τὰ τσαντήρια.

Ἡ Φιλιπιάδα. Σὰν βομβαρδισμένο μακεδονίτικο χωριὸ. Μικρὰ μαγαζιά πολυποίκιλα. Πανδοχεῖα ἀχανῆ, καὶ ποῦ καὶ ποῦ πρόβαλαν ὄμορφα ἀρχοντικὰ σπήθια. Ἐνα ρεσιτωρᾶν ποῦ σιάνθηκε τ' αὐτοκίνητο στὰ μεσημεριανὰ λιούρια νὰ δειπνήσωμε, ἐπιγράφονταν «Ρεσιτωρᾶν τὰ Ἡλύσια»!

Δὲν παραξενεύτικα, ἔχοντας πολλὰ παραδείγματα· οἴφνης ἐκείνο τοῦ Δεμιρ—'Ισάρ, ὁ «καλὸς ξεναγὸς» Δὲν φθάνει ποῦ τ' ἀκριβω- πληρώναμε γιὰ Σουπέ' Αβέρωφ, τὲς παληόγιδες τοῦ «καλοῦ ξεναγοῦ»· μίνο σὲ μιὰ ἀκατάληπτο βουλγαρικὴ μᾶς εὐχαριστοῦσε μὲ εὐχές! μὲ τὸ παραπάνω, σιτὲς παρατηρήσεις μας. Τὸ ἴδιο τὰ «Ηλύσια»· Ἐπόξω ἕνας ξεχαρβαλωμένος καταλασπωμένος δρόμος. Κάτι πε- τοίτες ποῦ διέκρινες ὀλόκληρον τὸν χάρτην τῆς Ἀλεμανίας. Καὶ ὡς τόσο ἡ στολὴ τῶν γκαροονιῶν. Χωριότρα σιτὸ κεφάλι πριγκη- πικὴ, τσαρούχια παραγγόνικα ποῦ εἶχαν κάτι μύτες, μὰ κάτι μύτες! Ἡ ἀλήθεια ὅμως καθυποχρεωθήκαμε σιτὸ «περιποιητικὸν προ- σωπικόν» καὶ τ' ὄχαμε καὶ σὲ τιμὴ μας νὰ δειπνήσωμε σιτὰ «Ηλύσια».

Σὲ λίγο ξεκινήσαμε γιὰ τὰ Γιάννινα. Ἄλλες δοξασμένες ἕμα- τὲς — λαγαδιές. Τὸ Στειχιόμένο Γιούφι ποῦ ὁ θρῦλος διηγᾶται πολλά, τὸ Τέροβο—'Εμὴν Ἀγᾶ· Ἐγκαταλελειμένο. Ἐρείπια. Μιά του ἐπιγραφή ποῦ βρῖσκεται λέγει ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ. Ἄνεβαίνομε τῆς Κανέτας τὸν ἀνήφορο. Σιτὸ χάνι Φτελιᾶς. Δύο τάφοι ἡρώων κοντὰ σιτὸ δρόμο. παλιές δόξες. Τὸ Μπιζάνι ἀκίνητο δὲν δείχνει τίποτα ἀπὸ τὴν τραγικὴν του ἐποποιεῖα.

Κι' ἀντίκρουα ἡ Ἀστοράχη τὰ Πεοτά. Ὅλα σὸν κινηματογράφος περᾶν, τὰ Πέντε πηγᾶδια, τὸ Σοῦλι, ἡ Δάκα, τὰ «χειμαδιᾶ» τοῦ Χρηστοβασίλη. Μεσοβιτικὲς ἀκρόωσιες βουνῶν ποῦ σιτὴ μου- χοβολιᾶ τοῦ θυμοῦ ἐμπνέονται ὁ ὑπέροχος, ὁ ἀθάνατος Κρυ- στάλης.

Σιτὸ δειλινὸ ὁ Δρίσκος πρόβαλε τὸ Μιτοικέλι βαθειᾶ μ' ἔκανε νὰ νοιώσω μεγαλόπρεπη χαρὰ. Ἐαυτοκίνητο τρέχει «ἰλιγ- γιωδῶς» σιτὸ φειδωτὸ δρόμο τῶν 105 χιλιομέτρων. Ἐφτὰ φορὲς ἔσπασε λάστιχα τ' αὐτοκίνητο. Κατακαυμένη Ἡπειρο, τ' ἀρχοντικό- τερο μέρος. Σὲ νὰ κατατῆς σ' αὐτὰ τὰ χάλια. Ἐρημη-παραδαρμένη —κακουχημένη—ταλαιπωρημένη. **Σι γκοινωνία! συγκοι- νωνία!**

Ἄκουγα τὰ φαράγγια γύρω νὰ μοῦ λέν. Συγκοινωνία —

συγκοινωνία, μούφαλε τῆς Παμβώτιδος ὁ φλοῖοβος. Νά! τὸ Κίωτρο τοῦ Νηιοῦ, ποῦνε ὁ τάφος τοῦ Θηριοῦ* καμαρωτὸ κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο πελώριων πεύκων.

*Αγιάννης (Μπνίλας). Καλούτσιανη ἢ λαϊκὴ ἀρχαιοπρεπὴ Γιαννιώτικη συνοικία. Γιάννινα. ἀλοιώτικα, ἀπὸ τὴν ἐξέλιξι.

Τὸ ρολώγι—τὸ ξακουστὸ ρολόγι τῆς πλατείας, τὸ ἔφαγαν οἱ ἀπαίσιοι νεωρισταί. Τὰ Γιάννινα τοῦ θροῦλου τὰ κρατᾷ σιτὴ θέσι των, ἢ Γιαννιώτικη ἀρχοντικὴ στολὴ τῶν κυράδων. Παραφωνία τὸ τσαροῦχι μὲ τὴ φούντα, τὸ τσαροῦχι μὲ τὴ μεγάλη μύτη τῆς καραγγούνας. Μὲ τὰ «οιγχούνια» τους τὰ ἀξιοπερίεργα. Κάτι καλονὲς ποῦ κρύβονται σὰν θησαυροφυλάκειν μέσα στὰ «οιγχούνια» ἔχοντας τυλιγμένο τὸ πρόσωπο στὰ μαῦρο μαντήλι. Μὲ τὴ νεωτεριστικὴ μόδα τῶν νεωτέρων Γιαννιωτῶν, μὲ τοὺς Λακιώτας, Καραμπέρηδες—μὲ τὴν γραφικὴ στολὴ τοῦ Πωγωνίου, μὲ τὲς Ζαγυροῦσιες. Παραφωνία μεγαλόπρεπη. Ποῦ σβύνει μὲ τοῦ χρόνου τὴν ἐξέλιξι. Κάτι θερινὰ βράδνα—στὸ Μῶλο τῆς Λίμνης! Στὸν ἀρμονικὸ φλοῖοβο τῆς Παμβώτιδος ποῦ ψάλει τοῦ Ποιητῆ τὴν ἰστορίαν τῆς. Τὸ ἄγαλμα ταῦ Ποιητῆ—Παληκαριοῦ. Ἡ ἔμπνευσι τῶν Γιαννιωτῶν ἀπὸ τὴν ἀξίει περισσότερο καὶ ἀπὸ τὰ γένεια τῶν Δεσποτιάδων των. Κι ἦταν ὁ μεγαλειότερος φόρος εὐγνωμοσύνης στὸ Ζακυνθινὸ Ποιητῆ ἢ προτομὴ του, νὰ βλέπη τὴν Λίμνη, νὰ τὴν χαϊδεύει καὶ νὰ μιλᾷν τὲς Ἱστορίες των.

Τὰ Γιάννινα τῆς ἀγάης. Μεγαλόπρεπα Χαράματα ἦρθαν καὶ μὲ πήραν. Ἀπὸ τὸ «Ὡραῖον Ξενοδοχεῖον ἢ Σμύρνη» τοῦ κ. Τοιγγέλη. Ἐχουν τὴν ἱστορία των ἀπὸ τὰ χάνια ποῦ ἐπιγράφονται μὲ ὀνόματα ἱστορικά. Ἡ «Δωδώνη ἢ «Σμύρνη» ὁ «Ἡλιος» καὶ τόσα πολλά. Ἦσαν χαράματα ποῦ ξεκινήσαμε ἀπὸ τὰ Γιάννινα. Καβάλα στὸν «Ντουρῆ» τοῦ κ. Λάμπρου ξεθεώθηκα νὰ διαβῶ τὸ κάμπο τῶν Γιαννιωτῶν. Κι ἔπειτα τὸ στρατὶ τοῦ Ροντοβᾶν. Ἄντικρυ τῆς Ζίτσας τὰ φαράγγια, τῆς Σαγιάδος τὰ βουνά. Ἐνα δροσερὸ ἀγέρι μᾶς χτυποῦσε στὸ θερινὸ πρωτὶ. Πράσινη βασιλισσα

ἀπλώνωνταν ἡ λίμνη σὶν πρᾶσινο κάμπο. Αἱ πλαγιές τοῦ Μιτωικελιοῦ γεμάτες κοπάδια πούβροσκαν.

Συγκοινωνία-συγκοινωνία, μοῦ κραῖτε τὸ Μιτωικέλι τὸ ἴδιο ἐπανελάμβανε ἡ ἡχώ τῶν λαγγαδιῶν τῆς Ζίτσας ποδὸς τῆ Σαγιαάδα. Καί, σὶν βάνος, σὶν δρόμο τοῦ Ἀργυροκάστρου, χλωμές βουνοσειρές, κάτω ἀπὸ ἓνα μαῦρο οὐρανὸ—λυπητερόν τραγοῦδι σπαράζοντας—τραγοῦδᾶν, τὸν πόνο τῆς Σκλαβιάς. Στὴ κορυφῇ τοῦ Μιτωικελιοῦ εἶδα δύο ἥλιους. «Ἐχαιμογέλασε ἡ ἀγῆ κι' ἡ Πούλια πᾶει στὴ Δύσι» ἐκεῖ τάντίκρουσα. Ἀπὸ τὴν κορυφῇ τοῦ Μιτωικελιοῦ. **Τὸ Ζαγόρι.** Ἡ Μικρὰ Ἑλβετία τῆς Ἡπείρου.

Ὁ ἥλιος τοῦδινε τὲς χρυσὲς ἀχτίδες του. Ἡ φύσις τοῦ τόπου τὴν ὁμορφάδα. Κι' ἡ γῆς τὴν πρασινάδα τῆς Ὁ κάμπος τῶν Γιαννίνων ποῦ ξεχώριζε σὰν θολὸ ποτάμι ὁ ἀμαξωτὸς τῆς Βορείου χάθηκε. Κι' ἐπρόβαλε μπροστά μου ἡ νέα ζωή. Ἐνοιωσα ἐκεῖ στὴ βρύση τοῦ Μιτωικελιοῦ, τὸ νερό τῆς νὰ μοῦ δίνῃ τὸ γατρικὸ πούθελε. Κι' ἐνοιωσα τὴν δύναμι στῶν πουλιῶν τὸ γλυκοκελάδημα νὰ μοῦ ριζώνῃ τὴν ψυχὴ ἀκέρα, καὶ νὰ χύσω τὸ δάκρυ τῆς χαρᾶς. Τὰ πέντε χρόνια τοῦ χωρισμοῦ ἔσβυσαν σὶν βραδυνό, ποῦ ὁ Βῆκας ὁ μεγάλοπρεπος μὲ δρόσιζε μὲ τῆς ρεματιᾶς του τὸ μαγικὸ ζέφυρο, σὲ μιᾶς σελήνης λαμπερῆς τὲς ἀσημωτὲς ἀχτίδες.

Μπάγια Ἰούνιος 1920.

ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ἄγάπα, γέλα καὶ τραγούδα,
πιε τὴ δροσιά ἀπὸ τὰ κρινάνθια, κλείσε
τὸν ἥλιο μέσα σου κ' ὕστερα σβύσε
σὲ μιὰ πνοή !

Α. Σημηριώτης

Ἀπὸ τοῦ Τατοῦου τὸ δάσος ἀντήχησε θλιβερὸς ὁ ἀν-
τίλαλος περνωτίας πέντε θάλασσες—δυὸ ἠπειρούς, πῶς ἡ
Νεόιης ἔσβυσε. Ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο, τὸν Ψηλορείτη, βαθεῖα
στὴν Ἀνατολή,—Τιῶλος Σίπυλος Νιόβη—σιὰ Ἀκροκε-
ραύνια—Πίνδος Μισικέλι Τύμφη—οἱ βουνοσειρὲς ἀνασει-
στηκαν, κι' ἀφρίσαν ἀπὸ τὴ λύπη τὰ πελόγη.

Ὁ οὐρανὸς ἔκλαιγε, κι' ἡ καμπάνες μὲ τὴν ἠχώ τους τὸ
παραμῦθι σιέργιωναν. Ἀδικοχαμένο Παιδί, Μεγαλομάρτυ
Βασίλη. Σὲ γαλούγησε ἡ Μάνα σου, καὶ ἔγεινες τὸ καμα-
ρωμένο τὸ ζηλευτὸ Πριγκηπόπουλο. Κι' ἔσβυσες τόσο ξα-
φνικὰ τοῦ φθινοπώρου τὸ δειλινό, γιὰ νὰ σπαράξουν οἱ
καρδιές μας, νὰ μαραθῆ τὸ Ἄξιο Σπίτι σου.

Ἦλιε βιαστικὲ ποῦ ἔδυσες, φέροντας πικρὴ τὴν ὀμίχλη
τοῦ σκοταδιοῦ, Μάρτυρας Σὺ, τῆς μεγάλης Ἰδέας.

Κι' ἐκεῖνοι ποῦ ἡ μοῖρα σειροντας, Σ' ἐγνώρισαν ἀπὸ
κοντὰ τὸν χαμό Σου τὸν νοιώθουν ἀκέραιο, καὶ γιὰ Σένα
μεγαλόπρεπο Ὑμνο θὰ δημιουργήσουν.

..... Κάτι θερινὲς ἡμέρες, ποῦ φουσοῦσε πανώρηο τ'
ἀγέρι τῶν πενκῶν, κι' ἔτρεχε κρουστάλινο τὸ νερὸ τῆς «Κι-
θάρας», πόσο θαμπώνονταν στὴ διάβα Σου τὸ δάσος !

Ὁ πριγκηπας, ὁ «καλὸς πριγκηπας». Λαχταρεμένο μας
Παιδί, τί Σοῦτανε γραφτό. Ἐνα μεσημέρι τοῦ Πρωτοσούλη,
στοῦ «Παπᾶ Λευτέρη τῆ σπηλιά» περνοῦσες σὰν Ἀητὸς
σχίζοντας τὸ θολὸ δρόμο ἀνάμεσα σιὰ ἀμπελόδασα, λέγον-
τας μᾶς,—γειὰ σας παιδιά! Σὰν Γερακι ἄλλη μιὰ μέρα χά-

νοσουν μὲ τὸν Θεό σου — τ' αὐτοκίνητο — στὸ Στροφύλι.
"Ἐνα δένδρο στή «Πυριτοδαποθήκη» τὸ σημάδεψες μὲ τ'
αὐτοκίνητό σου, κινδυνεύοντας νὰ πετάξης γρηγορότερα
ἐκεῖ ποῦ Σ' ἔβιασεν ἡ μοῖρα σου. Ἡ ὑψηλὴ ἀλελφή σου,
ἡ Βασιλοπούλα μας, ἡ ξανθιά πριγκήπισσα, Σ' ἐμάλωνε
ἀδελφικά. καὶ Σὺ μιλιὰ — καταλάβενες τὸ λάθος σου — καὶ
σὰν νὰ μ' ἔλεγες: — παιδιὰ, δικαίωστε με. Κάποιο ἄλλο βρα-
δυ Κυριακάτικο — τ' Αὐγούστου — σιγοτραγουδοῦσες στὸ
παράθυρο, στολισμένο ἀπὸ κισσό, κι' ἀπὸ κάτω Σὲ ζήλευαν
τόσοι καὶ τόσοι ἀπὸ τὰ «παιδιὰ» σου, γιὰ τὸν ὁμορφο σκο-
πὸ τοῦ τραγουδιοῦ σου. Ὁ γκιώνης ὀλυπητερός, ὁ τακτικός
τοῦ Τατογιοῦ τραγουδιστής, Σ' ἄφηκε μοναχὸ νὰ σγαλαρομο-
νίξης τὸν αἴθλο σκοπὸν. Ἐπειτα τόσα ἄλλα καὶ μεγαλειώδη
πράγματα, ποῦ φέρουν πολυσέλιδο βιβλίον τὴν ἱστορία σου,
σὲ ἀπειράριθμα κεφάλαια, Ἀγάπης, Νιότης Καλωσύ-
νης, Θαρρῶσύνης, καὶ πρὸ παντὸς Ψυχῆς Ἀγίας.

Σὰν εἶχεν ἀρωστήσει ὁ Καλὸς σου πατέρας, καὶ τὸ πα-
λάτι τοῦ Ἰλισσοῦ περνοῦσε ἀγωνιώδικες στιγμῆς, ἐκεῖ τῷδει-
ξες Παιδί πῶς ἀγαπᾷ τὸν Καλὸ Λαχταρεμένο Πατέρα σου
Βασιληᾶ. τὰ βήματά σου, στὸν πλατὺ κήπο, μαρτυροῦσαν
πονετικά τοὺς παλμοὺς τῆς καρδιᾶς σου, γιὰ τὸν Πατέρα.
Ἡ Μοῖρα μέσαισθ' οἴφονα μὴ εἰς ἄγριας μπόρας, Σ' ἔφερε
ψηλὰ στὸ δοξασιμένον Θρόνον τῶν Κοσταντίνων, κι' ἐφόρεσες
τὸ Βασιλικὸ Στεφάνι; Δημοκράτης ἀγαπημένος μας Βασιληᾶς.
Δὲν λησιμόνησες στὸ κεφάλαιον ΑΓΑΠΗ ἀψηφῶνιαις δόξαις
καὶ μεγαλείαι τὴν ψυχῆ σου, τὴν ἐνωμένη σένα δεσμὸ — τρε-
λοῦ νεανικοῦ πόθου, σεβάστω ἀπ' ὄλους - μυριόποθου ἰδα-
νικοῦ.

Τὸ κάρρο τῆς ταχύτητος περνωῶντος οὐρανοῦς — πελάγη
— κάμπους — βουνὰ καὶ χῶρες πολυπόθητες — ἔφερε τὸ
δειλινὸ τοῦ Ὀκτώβρη τραγικῆ, τὴν ἠχολογία, γιὰ νὰ σταμα-
τήσῃ στὸ δάγκαμα ἑνὸς πιθήκου.....

Κλαίγη ὁ οὐρανὸς τὰ δένδρα μαράθηκαν, ἡ θάλασσα
φουρτούνιασε, κι' οἱ πονεμένοι, ὅλοι τὸ Παιδί τους κλαίνε. Τὰ
δάκρυα μου, δὲν ξεπληρώνουν ποτὲ, τὸ σιγᾶρο-Σουτοῦ Πρί-

γκηπα τὸ σιγάρο ποῦ κάποιο δειλινό, πονετικὸς φίλος, σὲ—
φίλους—παιδιὰ χάριες σὲ μιὰ εὐδημο ἱστορία, καλόχαρη,
τριγύρω στὸ ἄλλος πρίγκηπες καὶ θεράποντες, ποῦ δὲν σβύνη
ποτέ, ἀπὸ τῆ δύμησι μας, Γοργοδιαβάτη μιᾶς Ἱστορίας ποῦ
ἔσβυσε τοῦ Τατογιοῦ τὸ δάσος, τὰ πρωτῆμερα τοῦ Ὀκτώβρη,
ἓνα μαῦρο ἀπομεσήμερο, φρικτό!

≡ Π Ο Θ Ο Ι ≡

Τῶν ποιητάδων τὰ παλάτια ζήλευρα
κι' ἀπὸ τῆ χώρα κίνησα μὲ τ' ἄτι
ποῦ μέφερνε γοργόφτερα στὸ ἔμορφο παλάτι.

.....
Στὸ δρόμο τὸν σινέτυχα τὸν ἄγριο κόκκινο σεισμό.

..... Σκοιῶθηκε τὸ ἄτι μου, καὶ μ' ἄφηκε ὄρφανό.

Μπροστὰ μου οἱ κρημνοὶ μὲ σκιάζουν

τ' ἀγγάθια στὸ λειβάδι μ' ἀγαθώνουν

κι' ἔρημος, τὰ δάση μὲ τρομάζουν

..... τὸ νοῦμου ξεφρατώνουν

.....
Ἐπὸ τὸ δάσος τ' ἀνήλιο, στὰ μακρονὰ θωροῶ:
τῶν ποιητάδων τὸ παλάτι, πόσο λαχταροῦ!

Η ΜΟΝΑΧΟΚΟΡΗ

Όσες φορές κι' αν περνούσαμε από τὸ χωριὸ αὐτό, τὴν ἐβλέπαμε στὸ παράθυρό της, νὰ χαϊδεύῃ τὰ ξέπλεκα μαλλιά της ντυμένη στὰ μαύρα, πενθῶντας τὸν θάνατο τοῦ πατέρα της. Μοναχοκόρη ἦταν ὅπως εἶχαμε μάθει, μὰ καὶ ἡ πιὸ ὁμορφότερη καὶ καλόκαρδη κοπέλα τοῦ χωριοῦ.

Τὸ πρόσωπό της ἄρμονίζονταν σὰν πρόσωπο θεᾶς, καὶ τὰ χεῖλη της σὰν πρωτάνθιστα τριαντάφυλλα θυσίαζαν πολλὰς φορές μειδιάματα στοὺς ξένους ποὺ περνοῦσαν τακτικὰ ἀπὸ τὸ χωριὸ της. Δυὸ γαλλικὲς καντίνες ποὺ ἦταν ἄλλως τε ἐκεῖ μάζευσαν ὅλο τὸ Σύνταγμα. Ἀπὸ ποῦ ἦταν δὲν ἤξευρα, ὅμως δὲν ἔδειχνε μακεδονοπούλα.

Στὸ λόχο μας εἶχεν ἔρθῃ τότες κοντὰ ἓνας νέος ἀνθυπολοχαγός, καλὸ παιδί ποῦ διηύθυνε τὴν τρίτην διμοιρίαν. Ἄν ἐγνωρίζονταν ἀπὸ παλιὰ ἐποχὴ μὲ τὴν κοπέλα δὲν μπορέσαμε νὰ μάθωμε, παρὰ αὐτὸ μόνο.

Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς ἐκαθυστέρησε τρεῖς μέρες ἀργότερα ἀπὸ μᾶς καὶ ἦρθε καὶ μᾶς εὔρηκε ὄξω ἀπὸ τὸ Κιλκίς ποῦ εἶχαμε κατασκηνώσει. Θὰ μέναμε ἓνα μῆνα σχεδὸν ἐκπαιδευόμενοι γιὰ τὴν ἐπιθεσίαν. Μὲ τὸν συνταγματάρχην ἔαχε καλὰ καὶ πῆρε 10 μέρες προφορικὴ ἄδεια. Ἀπὸ τὸν ὑπηρέτη του μάθαμε πῶς ἀραβωνιάστηκε τὴν μοναχοκόρη καὶ πήγαινε στὸ χωριὸ νὰ τελέσῃ καὶ τοὺς γάμους του. Εἶνε ἀλήθεια πῶς εἰρωνευτήκαμε μαζὺ καὶ κατακρίναμε τὴν ἀπόφασίν του, νὰ παντρευτῆ πρὸ τῆς ἐπιθέσεως, μὰ δὲν εἶχαμε καὶ ἄδικο.

Ἡ μάχη στὸ κάμπο βρισκόνταν στὸ μεγαλιέτερο στάδιο.

Ἀπὸ τὸ Μπέλες πέφταν βροχὴ σράπνελ, ὀβίδες, τορπίλες, πολυβόλα.

Δεξιὰ στὴ ρηματιὰ μιὰ διμοιρία εἶχε πιασθῆ χέρι μὲ χέρι μὲ τὸν ἐχθρό. Οἱ Βούλγαροι παλεύαν ἄγρια. Μὰ κι' οἱ δικοὶ μας μ' ὄλη τους τὴν πολύωρη πάλῃ πολεμοῦσαν φανατικά.

Κι' από τὰ δύο μέρη σκοτωμένοι, κι' από τὰ δύο μέρη φανατισμός.

Γιὰ μιὰ στιγμή οἱ Βούλγαροι φαίνονταν νικηταί. Οἱ δικοί μας 5—6 ποῦχαν μείνει σὲ 15 Βουλγάρους χαροπάλευαν.

Ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸ περνοῦσαν δυὸ καβαλάρηδες ἀγγελιοφόροι δικοί μας, περιπλανηθέντες στὸν κάμπο.

Εἶδαν τὸν χαροπόλεμο, κι' ἔσπευσαν νὰ βοηθήσουν τοὺς δικούς μας.

Ἕνας ψηλὸς γιγαντόσωμος Βούργαρος σήκωνε τὴ λόγχη του νὰ παῖξη τοῦ δικοῦ μας ποῦ φαίνονταν πῶς εἶχε βασιλέψη πιά ἢ δυνάμει του.

Τῆ στιγμή ἐκεῖνη ἀκούστηκε ὁ κρότος τοῦ μάλινχερ, κι' ὁ Βούργαρος βαρὺς γδοῦπος ἔπεφτε κάτω σωριασμένος ἀπὸ τὴ σφαῖρα.

Ἐπειτα δύο-τρεῖς σφαῖρες καὶ οἱ Βούλγαροι ἔπεφταν ὅλοι ἀπὸ τοὺς καβαλάρηδες. Ἐφτά δικοί μας εἶχαν γλυτώσει ἀπὸ βλητὴ δικοιρία, καὶ μαζί τους ὁ νεαρὸς ἀνθυπολοχαγὸς ποῦ φερνε στὸ δεξιὸ μάγουλό του, τὸ σημάδι ξιφολογχιᾶς, ἐνῶ στὰ καταματωμένα πρόσωπα τῶν δικῶν μας δείχναν τὰ σημάδια τῆς ἀγρίας πάλης.

Ἡ σωτηρία του καὶ τῶν ἄλλων μαζί, εἶχεν ἔρθη ἀπὸ τοὺς δυὸ καλαλάρηδες. Ἄν ἔλειπαν αὐτοί, ἢ λόγχη τοῦ Βουλγάρου θάπεφτε στὸ μαλθακὸ σῶμα του, καὶ ξεμπερδεύοντας τὸν ἕνα, θάξεμπερδεύονταν ὅλοι οἱ δικοί μας. Ἡ τύχη τους βρέθηκε στοὺς ἵππους μας.

Κάποιο μεσημέρι στὸ Λευκὸ Πύργο, κάμποσοι φαντᾶροι στέκονταν μὲ περιέργεια θωρῶντας ἕνα πρώην διμοιρίτητους. Στὸ πρασινοστόλιστο ἄλσος, ἕνα ζευγάρι ρωμαντικὸ σιγομιλοῦσε κατὰ γλυκὰ λόγια. Κύριε Ὑπολοχαγέ τὰ σέβη μου, ἕνας φαντᾶρος τῶπε καὶ ἔπειτα καὶ οἱ ἄλλοι χαιρετήσανε τὸν ὑπολοχαγό. Ἦταν ὁ διμοιρίτης ὁ νεαρός, ποῦ γλύτωσε τὸ θάνατο στὸ χαροπόλεμα ἀπὸ τοὺς ἵππους. Πλάι του ἡ κυρία Ὑπολοχαγοῦ—ἐκεῖνη ἢ μοναχοκόρη τοῦ χωργιοῦ καμάρωνε τὸν λεβέντη ἀντρα της. Κι' οἱ φαντᾶροι στετοὶ κύταζαν τὸ ταιριαστὸ ζευγάρι καὶ τὸ καμάρωναν, καὶ

τὸ εὐχολογοῦσαν. Καὶ ἓνας φαντάρος κύταζε καλὰ—καλὰ τὴν κυρία τοῦ Ὑπολοχαγοῦ, τὴν ὁμορφὴ μοναχοκόρη τοῦ χωριοῦ καὶ χάνονταν πρὸ τὴν Τούμπα ἀναμνήζοντας κάτι παλιῆς ἱστορίας....

== ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΜΑΖΥ..... ==

Χρόνια τὴν καρτεροῦσαν τὴν τρισπόδητὴ ἡμέρα, γονιοὶ νὰ λέγωνται. Καὶ τοὺς ἔδωκε ὁ Θεὸς ἓνα χαριτωμένο παιδί. Τὸ εἶπανε Πάτροκλο. Τὸ ἀγαποῦσαν ὑπερβολικά, καὶ τῶγανε καμάρι τους καὶ χαίρονταν πῶς εἶχανε παιδί. Καὶ τοὺς δὶνῃ ὁ Θεὸς ἄλλο ἓνα, παιδί κι' αὐτό, καὶ τῶγανε Μενέλαο. Πιὸ μεγάλη ἢ χαρὰ τους, ὁ πατέρας ἔλειπε ὡς τόσο ξενιτεμένος, κι' ἡ μάνα τὰβλεπε καὶ μεγάλωναν, καμάρια τῆς ζηλευτά. Ἐρχεται σίφουνας ἀγριος ἢ γρίπη, σκορπώντας τὸν κίτρινο θάνατο.

Ἄρρωστα καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ, ἄρρωστη ἢ μάνα, ἄρρωστος κι' ὁ πατέρας στὴ ξενιτιά. Μὰ πάντα πονετικά ἢ μάνα, ὅλες τῆς τῆς φροντίδες καὶ τῆς ἀφοσίωσης στὰ παιδιὰ μαζεύει νὰ τὰ σώσῃ. Τὴν μιὰ μέρα κτυπᾷ ὁ χάρος τὴ πόρτα κι' ἂν αὐτὴ δὲν τ' ἀνοιξε νὰ μπῆ, παληκαρᾶς μπαίνει μέσα στὸ σπίτι καὶ τῆς πέρνει τὸν Πάτροκλο. Καὶ σκούζει ἢ μάνα κι' ὀδύρεται, καὶ τὸ παιδί τῆς—τὴν ὁμορφὸ πρόσωπο ἐφήβου ποῦδειχνε στὸ μικρὸ σάβανο μὲ τὰ γιορτινὰ ντυμένα ὁ Πάτροκλος τῆς! στὸ κοιμητήρι τὸ πηγαίνει.

Κι' ἀφοῦ τὴν πέτρα τὴν στέργωσε καλὰ στὸ τάφο νὰ μὴ πάρουν τὸ κορμί του, στὸ σπίτι γυρίζει νὰ κλαίῃ τὴν ἀρρώστεια τοῦ ἄλλου.

Ὡρες δυὸ δὲν εἶχαν περάσῃ ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦχε γυρίσῃ ἀπ' τὴ κηδεῖα τοῦ ἄλλου, κι' ὁ χάρος τῆς πέρνει χωρὶς νὰ τὴ ρωτήσῃ καὶ τὸν Μενέλαο.

Δὲν ἔκλαψε—δάκρυα δὲν εἶχε—δὲν φώναξε—φωνὴ δὲν εἶχε, γιὰτὶ ἔσβυσε μέσα τῆς κάθε τι. Πότε χτυπᾷ τὸ πάτωμα, καὶ πότε ἢ κεφαλὴ τῆς χαϊδεύῃ τὸν τοῖχο, καὶ τὰ καταματωμένα χέρια τῆς μέσα σὲ γιάλινα ἐπιπλα μπερδεύονται, καὶ σαν νεράϊδα ζωτικὸς χοροὺς χορεύῃ. Μητρικὸς πόνος εἶνε αὐτός, καὶ ἢ μάνα ποῦ ἔχασε καὶ τὰ δυὸ μαζὺ τὰ παιδάκια τῆς, τὴν ἴδια μέρα, ἔχασε καὶ τὴ λογικὴ τῆς.

≡ Τ Ο Φ Ι Λ Ι ≡

Καθόντουσαν κ' οί δύο, — παρθένες ἀθῶες, — πάνω σένα βρα-
χάκι, στοὺ Μῶλο, ἀγνατεύοντας στὰ μακρινὰ τοῦ πελάγους.

Ἦτανε πρωΐ, κι' ὁ ἥλιος τότες εἶχε προβάλει ροδόχρωμος στὴ
γῆς. Ἐξομολογήθη ἡ μιὰ τὰ δικά της, κ' ἄρχισε κ' ἡ ἄλλη νὰ
τῆς λέγη μιὰ ιστοριούλα, καὶ νὰ τῆς ζητᾶ τὴν γνώμη της.

— Σὰν ἤμουνα μικρὸ κοριτοάκι — εἶποι σὸν ὄνειρο τὸ θυμᾶμαι —
ἔπεσα στὴ θάλασσα ἐκεῖ ποῦ παραπαίσαμε, καὶ κόντευε νὰ πνιγῶ.

Ἔτυχε — ἄς εἶνε καλά — ἓνας ἀράπης Βεργαζιώτης, καὶ ρίχτηκε
στὴ θάλασσα καὶ μὲ γλύτωσε.

Καὶ πάντα μοῦ τὸ λέγει ἡ μαμᾶ μου καὶ πάντα τὸν θυμούμα-
στε τὸν καλὸ ἀράπη ποῦ μοῦ γλύτωσε τὴν ζωὴ.

Τώρα ποῦγινα μεγάλη ὄμω, μοῦ ζητᾶ ὁ ἀράπης, μὲ δλεῖ μου
τὴν καρδιά νὰ τοῦ δώσω ἓνα φιλί, καὶ ξέρεις πόσο φοβᾶμαι,
πόσο τρέμω καὶ δειλιάζω, καὶ πόσο ἀνατριχιάζει τὸ κορμί μου
ὅταν συλλογιέμαι πῶς τὰ χεῖλη τοῦ ἀράπη θὰ ἐνωθοῦν μὲ τὰ
δικά μου... ἄχ! πόσο τρέμω στὴ σκέψι μόνο.

Καὶ τῆς λέγει ψύχραιμα ἡ φίλη της.

— Σκέψου ὄμω, καυμένη πῶς αὐτὸς μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς του,
στὴ θάλασσα ρίχτηκε νὰ σὲ γλυτώσῃ, καὶ σέ φερε στὴν ἀγκαλιά
του κρατῶντας σε, στὴ μάνα σου καὶ ἔζησες καὶ μεγάλωσες, καὶ
καμαρώνομαι τώρα ρομαντικὰ τὴ ζωὴ μας.

Νὰ τοῦ δώσης ὄχι ἓνα φιλί, ἀλλὰ καὶ δύο νὰ ξεπληρώσης τὴν
καλωσύνη του, καὶ τὴν ἐπιθυμία...

(1) ἥλιος εἶχε πιά χροιοῦσει πανώρῃος στὴ γῆ, κι' οἱ γλάροι
πειῶντας πάνω ἀπὸ τὸ πέλαγος ἄφιναν τὰ πλάμη τους, νὰ χαϊ-
δεύουν γελαστὰ τὴν θάλασσα.

